İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ KÜLTÜR
İŞLERİ DAİRE
BAŞKANLIĞI
KARAMİZAH
MERKEZİ AYLIK
YAYIN ORGANIDIR

YIL1
SAYI 13
1999

MİZAH KÜLTÜRÜ

Kısa süren yayın hayatında bir dergi "DİYOJEN !..."

KARA "BU DERGİ SİZİNDİR. ALABİLİRSİNİZ!"

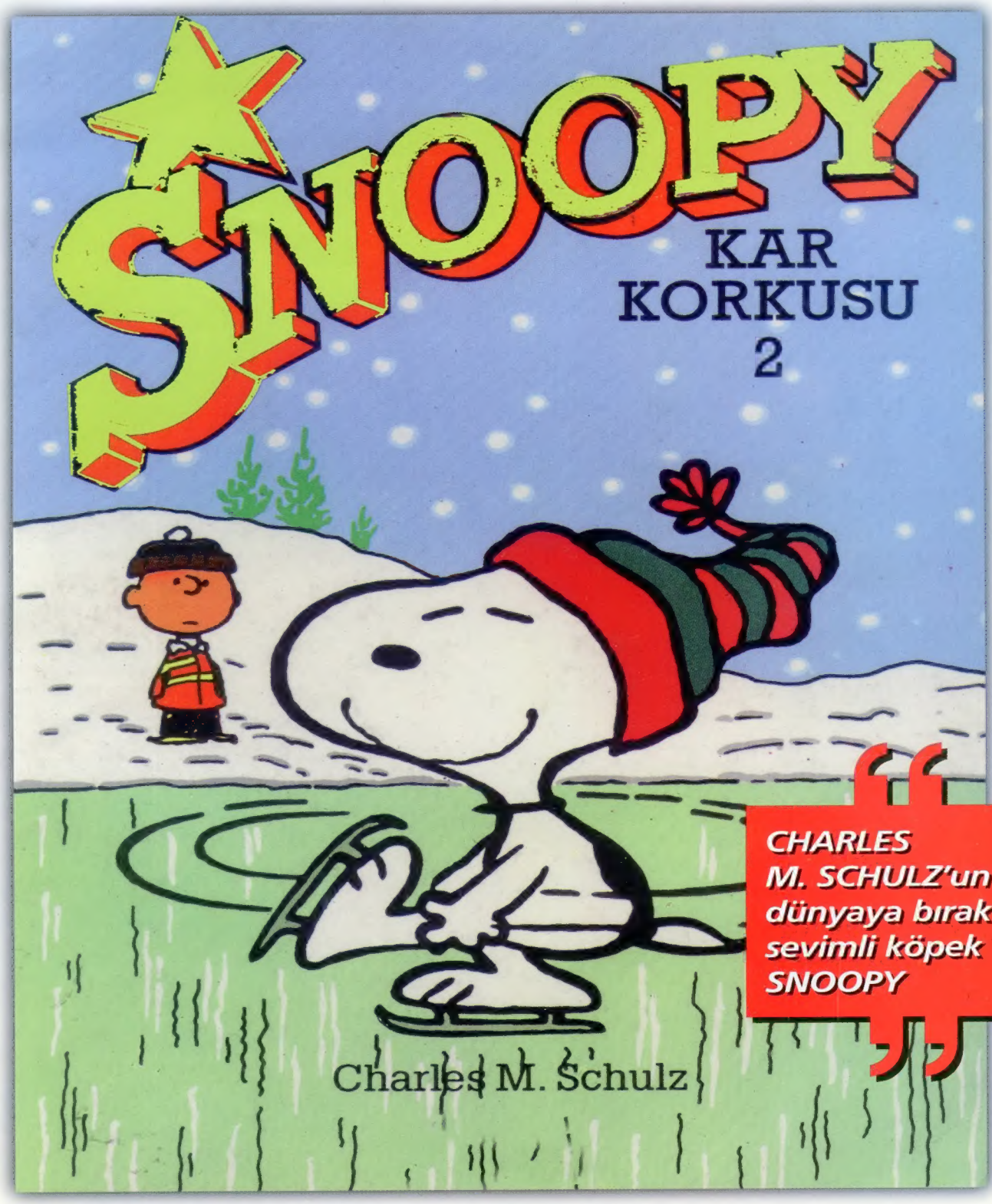

CHARLES M. SCHULZ'un dünyaya bıraktığı sevimli köpek SNOOPY

karikatürün de okulu mu olur?

▶ DARKWOOD SAKİNLERİ...

Türkiye'nin gelmiş geçmiş ilk ve tek çizgiroman Kültürü Dergisi olan Darkwood Sakinleri'nin detaylı bir biyografisini kaleme almak hanidir aklımdaydı da, bir türlü zaman bulup arşivimin hafif tozlu dökümanlarını karıştırma fırsatı bulamıyordum. Kısmet bugüneymiş... Yalnız Darkwood Sakinleri'nden çok öncesine dayanan ve ona iyi bir altyapı oluşturan bir seyir defteri de var elbette... Belki çok gerilere gitmeme gerek yok; 1993 yılı başında bir matbaa sahibinin yayıncılık arzusuyla boyutlanan siparişi üzerine, çizer olanı sayıca fazla olan bir grup arkadaşımla birlikte bir çizgiroman/mizah dergisi hazırlamaya başlamıştık. 16 sayfalık ve hiç de harcımız olmayan konuda piyasa şansını sonuna kadar kullanacak böylesi bir dergi hazırlamak zordu. İçimizden çoğu amatördü.

SAYFA: 2

▶ EROL GÜNAYDIN...

Kariyerini geleneksel Türk tiyatrosu üzerine kurmuş bir usta: Erol Günaydın. İstanbul, Teşvikiye'de, güzel bir apartmanın zemin katında oturuyor. Erol Günaydın. Dairesinin salonu, diğer apartmanların arasında kalmış sevimli bir bahçeye açılıyor. Kedisi ve köpeği, yeni dikilmiş erik, manolya ağaçlarının şenlendirdiği bahçede koşturup duruyor. Tavşanı, kafesinden onları seyrediyor. Komşularından biri, "Erol Günaydın burayı garaj yapacak" diye bir laf çıkarmış. Oysa o, hayatı boyunca sahip olduğu bir tanecik evinin bahçesine, yine hayatı boyunca kullandığı kaplumbağasını sokup da keyfini kaçıracak biri gibi görünmüyor.

SAYFA: 12

içindekiler

2 TÜKENMEZ ENERJİSİYLE ÇİZGİ DÜNYASININ GÖNÜL ADAMI HAKAN ALPİN'İN YÖNETTİĞİ BİR DERGİ: DARKWOOD SAKİNLERİ DERGİSİ.. ÇİZGİROMANA OLAN KATKILARININ NE KADAR DERİN OLDUĞUNU OKUYACAKSINIZ...

10 BİR ÇİZGİROMAN: "NEŞELİ HIRSIZ..."

12 BÜYÜK TİYATRO ÜSTADI EROL GÜNAYDIN'IN HAYATINA İLİŞKİN DETAYLARI BULACAKSINIZ...

16 KARAMİZAH KARİKATÜR OKULU ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARINDAN BAZI ÖRNEKLER..

22 HAYATIMIZA ETKİLERİ OLAN BİR ÇİZGİROMAN KLASİĞİ DAHA: "FASÜLYE AĞACI"

26 MİZAH DERGİSİ VE KARİKATÜRLER KONUSUNDA SÖYLENECEK BİR ÇOK LAF VAR...

32 BİR ÇİZGİ USTASINDAN TAM SAYFA KARİKATÜR: TONGUÇ YAŞAR

▶ MİZAH DERGİSİ VE KARİKATÜR

Takvimi Vakayi gazetesi ilk olarak, 11 Ekim 1831'de yayınlandıktan tam 36 yıl sonra, "İstanbul" gazetesinde ilk karikatürlere rastlıyoruz. Bu karikatürlerin bir kısmı yabancı karikatür izlenimi veriyorsa da, önemli bir kısmı Osmanlı'yı dile getirir. İstanbul gazetesi ise "Ali Kararnamesi"yle bir karikatür yüzünden kapatılır. Bu olaydan kısa bir zaman sonra ilk mizah gazetesi Diyojen yayınlanır. Çıkaran Ermeni asıllı bir Osmanlı aydını olan Teodor Kasap Efendi'dir. Diyojen'in çıkış amacında şöyle deniyordu.

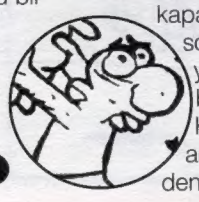

SAYFA: 26

Editörden..

SEVGİLİ mizah dostları,

Geçtiğimiz sayıda etraflıca tanıttığımız Amerikalı Charlie Brown ile bizim kenar mahalleli Eşşek Herif aslında aynı duyguyu; yaşama sevincini temsil ediyorlar. Yani son günlerde eksikliğini hissettiğimiz şeyi...

Milletçe kanımızı donduran, tüyler ürpertici vahşiliklerin sergilendiği bir olaylar silsilesine tanık olduk, oluyoruz..

"İnsan"ın ne olduğu, ne anlama geldiği üzerine yeniden düşünmemiz gerekiyor. Değerli hukukçu hocamız Hüseyin Hatemi'nin sevdiği bir yöntem olarak biraz "etimoloji/kelimelerin kökeni" alıştırması yapmak belki birazcık bizi ferahlatır: İnsan kelimesi Arapça üns kökünden geliyor. Alışan, alışkan olan, ahbaplık eden anlamında. Ahbap olmak da habipliğe bağlı. Yani sevgiye... Bu da "insan sevgiyle yaratılmıştır" kaidesini doğruluyor. Herşeye sevgiyle bakan canlıya insan denebiliyor ancak!..

Sevgiden nasibi olmadığından canlı cansız tüm varlığa şiddet uygulayanlar **"tebessümden"** de mahrum kalıyorlar.

Hayat denilen bu olağanüstü ikrama verilecek en güzel karşılık samimi bir gülümseme olmalı daima..

Mesele, en sıkıntılı ruh halimizde dahi zarif bir gülücüğü yakalayabilmekte...

Can Yücel merhum "humour/mizah acıdan doğar, sevme sürecinde onu aşar" diyordu. Sevimli, sevgili, seviyeli mizah sözümüzü tatlı kılsın.

Görüşmek ümidiyle...

Hasan Kaçan

MİZAH KÜLTÜRÜ

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI ADINA SAHİBİ
ŞENOL DEMİRÖZ

yayın yönetmeni HASAN KAÇAN
grafik tasarım MİKHAİL ERDOĞAN
yayın koordinatörleri
HAKAN ALPİN, METİN ÖZTÜRK
yazı işleri müdürü CEM AYTEPE
fotoğraf yönetmeni MURAT ÖZBEY
grafik uygulama
MEHMET ÇİÇEKYÜZLÜ, HAVVA KARADAĞ, SERPİL AKDAĞ, ÖZDEN GAMZE KAÇAN

yapım
"HETEN KETEN LEKLEMDİLİK" 272 34 54
baskı "İNCELER OFSET" 576 56 44

Elli yıldır aralıksız yayınlanan karikatür bandı "Fıstıklar" (Peanuts) okuyucularına veda etti. Dünya çizgi-roman tarihinin en iyimser " tipleri" olan Charlie Brown, köpeği Snoopy ve arkadaşları 75 ülkede sevenleriyle her gün buluşuyordu...

Neydi Snoopy

METİN ÖZTÜRK - MEHMET ÇİÇEK - HAVVA KARA

Snoopy'nin çizeri Charles Schulz'un kanser illetine yakalandığını öğrendiğimizde çok üzülmüştük. Buna rağmen o, inatla neredeyse artık görevi haline gelen stribini hazırlamayı sürdürdü. Ve nihayet bu yılbaşında insanlık 2000 yılına girmenin sevincini yaşadıktan hemen birkaç gün sonra tüm dünyadaki Snoopy tutkunları acı gerçeği öğrendiler. İstad hayranlarının yeni yıl sevinçlerini kursaklarında bırakmak istemediğinden olsa gerek büyük acılar çekmesine karşın bunu gizlemeyi başarmıştı.

Acı haberin sarsıntısı Snoopy'nin artık gazetelerin köşelerindeki yerini alamayacak olması gerçeğine karıştı. Schulz artık Snoopy veya daha meşhur ve bilinen başlığıyla Peanuts'ı artık çiz(e)meyecekti. Snoopy de tıpkı çizeri Al(fred) Capp(lin)'in 1977'deki ani ölümüyle sona eren Hoş Memo (Li'l Abner) örneğinde olduğu gibi çizgiroman tarihinin altın sayfaları arasında yerini alacaktı...

ki bu ve benzeri çizgiroman kahramanları hayranlarının ölümsüz tutkuları sayesinde gazetelerdeki köşeleri boş kalsa da gönüllerde yaşamayı sürdürürler. Her ne kadar gerek bir çizer gerekse bir çizgiroman sever olara Peanuts'ı ve Snoopy'yi hiç benimseyememiş olsam da, ve onun nasıl dünyanın en popüler gazete çizgiroman stribi olduğunu yıllar yılı bir türlü çözememiş olsam da ulaştığı geniş kitleye ve onların tutkularına her zaman hayran olmuşumdur.

Can Yücel'in çevirisiyle şimdi adını hatırlayamadığım ve hayli kalabalık olan özel arşivimden tüm aramalarıma rağmen bulamadığım ufak boy bir albüm/kitabı bile ilgimi çekememişti. Uzun uzadıya olmasa da Peanuts'un gördüğü ilgiyi bir araştırma konusu yapmayı ise her düşünmüşümdür. Kısmet Charles Schulz'un Snoopy'yi ve diğer çocuk karakterlerini çizmeye son vermesineymiş.

Öncelikle gözlemlediğim bir durum var: Snoopy ülkemizde asla popüler ol(a)mamış bir kahramandır. Büyük ihtimalle Amerikan strip kültürüyle ülkemizdekinin arasındaki farklılığın bir anti getirisi olarak ortaya çıkmış bir handikaptı bu. Tıpkı Amerikan süperkahraman çizgiroman kahramanlarının istenilen tirajlara asla ulaşamamasında da buna benzer bir sebebin bulun-

'nın hikayesi!

ması gibi... Tarzan, Kızılmaske ve Mandrake gibi pek çok Amerikan 'Macera çizgiromanı' ise ülkemizde her zaman iyi bir satış grafiği ve beğeni yakalamışlardır. Yani problem tamamen Amerikan patentli olmaktan kaynaklanmıyor. Mesela Tenten, Sipru ve Pif gibi Fransız/Belçika ekolü çizgiromanlar da ülkemizde tabir yerindeyse hep 'Fransız' kalmışlardı. Okurla çizgiroman kahramanı arsında kurulan o tanımlanamaz elektriklenme sayıca ne kadar fazla olursa eserin popülritesinin o ölçüde boyutlanacağı aşikardır.

Peanuts'ın başta elbette ABD olmak üzere Kanada, Avustralya, Hong Kong, Japonya gibgi ülkelerde yakaladığı inanılmaz boyutlardaki popülarite ve yüksek satış grafikleri de ortadadır. Bu durumla ilgili kişisel çözümsüzlüğüm bir rastlantıyla mevcudiyetini yitirme noktasına geldi. Merakla beklediğim çözüme nihayet ulaşmıştım. Sonunda Peanuts'ın tüm dünyada nassıl olup da devasa boyutlara ve tirajlara ulaştığının sırrını çözmüştüm galiba... Charles Schulz 50 yıl boyunca durmaksızın Snoopy çizerek ve piyasaya sürülen Snoopy yan ürünlerinin telif haklarından kazandığı 200 milyon dolarlık bir servetin sahibi olmuştu. Kolay değildi tabii, 1976 yılında Fatoş'un (Blondie) elinden 'dünyanın en popüler çizgiromanı' ünvanını devralmasına gelinceye kadar katettiği yol bir hayli uzundu.

O, dünyanın en fazla sayıda ülkesinde yayınlanan çizgiroman ünvanının özetiydi, 'dünyanın en popüle çizgiromanı' sıfatı.

Gazete stribi olarak hayata atıldığı 2 Ekim 1950 tarihinden beri tam 50'den fazla ülkede ve dilde başlık kazanmıştı.

Japonca'dan ıspanyolca'ya dek Snoopy'nin konuşmadığı lisan kalmamış gibiydi. 80 milyondan fazla çizgiroman albümü yine dünyanın hemen her ülkesinde basılmış ve hayranlarınca kapışılmıştı...

VE SNOOPY

Charles Schulz, 26 Kasım 1922'de St. Paul, Minnesota'da Carl ve Dena Schulz'un çocukları olarak doğmuştu. Ancak doğduğu haftanın sonunda Charles'ın adı Sparky (Ateş parçası) haline gelmişti, zira amcalarından biri dönemin en ünlü çizgiroman stripleinden bri olan Barney Google'un Sparkplug (Buji) adlı atına büyük bir sevgisi vardı.

ışte o amcanın çizgiroman dünyasının -her ne kadar Barney Google ülkemizde pek bilinmese de- bu ilginç ve karizmatik çizgi atına olan sevgisi bir anlamda onore edilmişti. Rastlantıymış gibi duran bu enteresan nokta aslında Charles Schulz'un lakabı olmaktan öte sanki çizgiromana adanmış brir yaşamın kanıtı olarak kaldı. Ve Charles 'Sparky' lakabını bir ömür boyu gurla taşıdı.

Charles Schulz, erken yaşta kendisindeki yetenekleri keşfetti. Hem de somut karşılaştırmalar yaparak... Kendisinden yaşça epey büyük kuzeninden bile daha iyi çizebildiğini görmüştü. ileri görüşlü bir anaokulu öğretmeni bir zamanlar ona şöyle demişti: "Bir gün bir sanatçı olacaksın Charles." Basit bir saptama gibi görünmesine karşın derinlemesine ve başlıbaşına dikkat çekici bir uyarı/hatırlatmaydı bu.

Schulz iseyıllar sonra diyor ki: "Birinin çizgiroman stripleri çizmek için doğmuş olabileceği insanların anlayış sınırlarının ötesinde kalıyor sanki. Ama sanırım ben öyleydim. Kendimi bildim bileli en büyük hevesim günlük bir çizgiroman stribi üretmekti."

yılındaki 'Büyük Ekonomik Buhran' sıralarında Charles Schulz'un çalışkan babası Carl, hem ailesini hem de sahibi olduğu ve işlettiği berber dükkanı ayakta tutmak için mücadele ediyordu.

Carl Schulz, o zor günlerde dükkanında çalışan iki işçisini yanında tutmayı ve akşam yemeğinde masaya küçük Sparky'nin en sevdiği pan keklerden koymayı başarmakla kalmadı.

Aynı zamanda oğlunu biraz daha büyüyünce Minneapolis'de bulunan ve günümüzde artık adı Art Instruction Schools, Inc. olan 'Draw Me' (çiz Beni) isimli bir

"Snoopy'e bütünüyle sinmiş olan tevazu, mutluluk ve masumiyet ruhu, çizerinin hayata bakışını yansıtmakta... Mucit Schulz'un çekingen ve teslimiyetçi şahsiyeti bu huzurlu köpekcikte vücut buluyor.

Çizgi bandın baş kahramanı Charlie'nin en önemli özelliği hayata sürekli olumlu bakması. Charlie bir yandan hayatı sorgularken kara karamsarlıkların batağına düşmüyor. Meseleleri yavaş ve sakince çözüyor. Güçlükleri mizah yoluyla kolaylaştırıyor Charlie Brown..

çizerlik kursuna da yazdırmayı başarmıştı.

çekingen ve kendisine güvenden uzak bir öğrenci olan Charles Schulz ders programını psikolojik zorluklarla yürütmeye çalıştı.

Utangaçlığından kurs ödevlerini öğretmenlerine elden değil de posta yoluyla gönderirdi. Ve okulda gördüğü çizim derslerinden biri olan 'çocuk çizimi' dersinde ilginç bir şekilde oldukça düşük bir not olan sadece C+ alabiliyordu.

Bu sıralarda Schulz'un annesi Dena'nın başında kendi büyük problemi vardı, yıllarca devam edecek kanser hastalığıyla savaşmaktaydı.

Aile yaşadıkları eski evlerinden taşınıp bir eczanenin üzerindeki küçük bir daireye geçti. Bir eczacı burada hergün çektiği ağrılarına karşı genç Sparky'nin annesine ilaçlar veriyordu.

saçlı bir kız da buna dahildi.

ABD'de piyasaya sürülecek hemen tüm çizgiromanlar 'syndicate' adı verilen ürün dağıtım şirketlerince çizerinden satın alınıp ülkedeki ve ülkedışındaki gazetelere pazarlarlardı. Bu alanda en bilinen şirket ise ünlü King Feature Syndicate idi.

Charles Schulz, ilk çizgiroman stribi olan L'il Folks'u ülkedeki dağıtım şirketlerine gönderdi. Ve sonunda bunların içinden United Feature Syndicate şirketinin editörlerinden biri olan Jim Freeman'dan bir yanıt aldı. 30 yıllık bir yayıncılık tecrübesine sahip Freeman, Schulz'un hazırladığı çizimleri tek kareden strip formatına çevirmesini önererek akıllıca bir iş yaptı.

Schulz, zaten bu fikri aklında çevrip duruyordu. Ve ürün dağıtımı yapan bu sendikanın istediğini de yapmak için bu fikre balıklama atladı.

"Gazete çizgi kuşağı olarak 1950'de yayınlanmaya başlayan Snoopy birçok ülkede ve dilde sevilerek takip ediliyor. Bu yıl 50. yaşını kutlayan Snoopy ve Fıstıklar dünyanın en popüler çizgiromanı sıfatına sahip.

doğduğu yer olan St. Paul'e işe ihtiyacı olan genç bir vatandaş olarak dönen Schulz, mezar taşlarının üzerini yazmakla ilgili bir işi kabul etmek durumunda kaldı. Ama bir karışıklık oldu ve işe başlayamadı. Tam o günlerde kendisine ilk çizerlik işini öneren 'Timeless Topix' (Zamanötesi Başlıklar) isimli bir katolik dergi oldu. Dergi zaten başka ressamlarca çizilmiş olan çizgiromanların kaligrafisini yani balon yazılarını yazması için onu işe almıştı.

Bulduğu bu iş ona hiçbir yaratıcılık şansı tanımamasına rağmen Schulz'u çizerlik ve çizim sevdası konusunda istim üzerinde tuttu ve yazdığı kaligrafik harflere yeteneklerini az da olsa serpiştirerek kendini geliştirmesini sağladı.

Kısa süre sonra Schulz, ikinci bir işe başladı. Bu okuduğu okulda öğretmenlikti. Burada sanatsal açılımları da olan bir öğretmenler topluluğun desteğiyle büyüdü ve gelecekteki çalışmalarına ilham sağlayacak birçok insanla tanıştı.

Yıllar sonra hazırlayacağı stribe adını vereceği Charlie Brown adlı bir arkadaşı ve kalbini kıran kızıl

Strip formatı zamanın diğer çocuk striplerinden oldukça farklıydı, zira her biri kısa bir olay anlatıyordu. Sonuçta sadece dört kareden ibaret bir stripti Snoopy ve United Feature Syndicate'in her zaman baştacı yaptığı ve başarılarından memnun kaldığı bir üründü. Onların New York şehrindeki ofislerine ilk kez davet edildikten ve başbaşa yapılan bir görüşmeden sonra Schulz, beş yıllık bir kontrat imzaladı ve full-time çizgiromancı olarak hayatı boyunca istediği işe başladı. Ve United'ın ofisinden hayatının dönüm noktasını oluşturan toplantıdan çıktıktan hemen sonra ilk yaptığı şey de akşam yemeğinde biftek yiyerek bunu kutlamak olmuştu.

Ancak ne yazık ki bu kutlama kısa sürdü. Schulz, dağıtım ajansının kendisiyle ilgili ilk kararını öğrendi: Stribine başlık olarak seçtiği L'il Foks'la ilgili kanuni engeller yüzünden (Little Folks ve ismi buna çok benzeyen L'il Abner başlıklı iki tane gazete stribi zaten yayınlanmaktaydı) stribin başlığı 'Peanuts' olarak -mecburen- değiştirildi. Bu ismi duyduğunda Schulz'un tüyleri ürpermişti.

Bugün bile bu ismin önemsiz ve değersiz anlam-

lar çağrıştırdığı fikrine kapılır. çünkü Peanuts, "Fıstıklar" anlamına geldiği kadar "Pes Etmek" anlamına da sahiptir. Ama dağıtım ajansı ve gazete piyasası bu fikre bayılmıştı. Ufak boyu ve buna uygun ismiyle strip her gazeteye uyabilecek esnek bir formata kavuşmuş oldu, böylece pazarlandı.

Stribin tanıtımı için, 'Tom Thumb'dan sonra yayınlanan en küçük dev sansasyon' ifadesi kullanılıyordu. Duyarlı senaryosu ve güzel çizimleri aslında çok fazla dikkat çekmiyordu. Fakat Peanuts'ın sahip olduğu içerik ve onun çizgiroman dünyasının kapısına ayağını sokmasına yetmişti.

dum, 'Hayatımın geri kalanında hep bunu çizeceğim.'"

öylece Charles Schulz'un en vahşi rüyalarını bile aşacak bir şekilde günlük strip olayını aşarak büyümüştü. 1952'de Rinehart and Company'den John Selby, Peanuts'ın striplerinin albüm haline getirilmiş kolleksiyonunu yayınladığında bir risk almıştı. Bu fikrin yayıncılık alanında yepyeni bir janr açacağının farkında değildi.

1961 yılında ise San Franciscolu bir ev kadını olan Connie Boucher Charles Schulz'a ilginç bir teklifle gelmişti: Bir Peanuts takvimi hazırlama. Schulz'a fikrinden bahsetti ve Charles Schulz bu ilginç öneriyi kabul etti. Ve kendi halinde fakat girişimci bir ruha sahip bu kadın evini ikinci kez ipotek etti-rerek ilk Peanuts günlük şeklindeki takvimi üreterek piyasaya sürdü. Ve çok başarılı bir satış grafiği yakaladı. Peanuts, böylece ticari karakter yaratımını da kariyer haritasına eklemiş oldu.

ın Peanuts çetesine bağlanmaları yıllar sürmüştü. Ama bugün ve ilk yayın tarihinin üzerinden neredeyse 50 yıl sonra Peanuts en uzun süredir yayımlanan ve en popüler çizgiromanlar arasındaki yerini ilk sıralardan almıştı.

güveni zamanla artan ve portföyü iyice genişleyen Schulz, çizgiroman piyasasını çalışmalarıyla kapladı. Sonunda ısrarının, yeteneklerinin ve çalışkanlığının karşılığını aldı. ABD'de namı alıp yürüyen bu yeni kahramanı, çikolatadan gofrete, tişörtlerden sakızlara kadar çeşitli piyasa ürünü Snoopy'yi karakter olarak kullanmak için sıraya girecekti. ılk olarak Saturday Evening Post gazetesi Peanuts'ın bir seri tekli çizgiroman karelerini satın aldı.

Amerika sınırları içinde dergi piyasasındaki başarısı ile de moral bulan Schulz, bu arada St. Paul Pioneer Press'de Little Folks adlı haftalık bir çizgiroman çizmeye başlamıştı. Yaratıcılığının ve çalışkanlığının meyvası olarak Little Folks'da Charlie Brown ve Shermy'yi tanıttı. Ve Schulz'un kariyerinin tek odağı haline geldi. Yıllar sonra, o günlerde bu stribin devam edip etmeyeceği konusunda ne düşündüğü sorulduğunda Schulz şöyle yanıt vermişti: "Tabii devam edeceğini düşünüyordum Devam etmeyecek bir işi asla çizmeyi düşünmedim. Aslında işe başladığımda kesinlikle şöyle düşünüyor-

Daha sonra Schulz'un çizgi karakterleri birbiri ardına değişik obje-lerde görünmeye başladı.

Bebekleri, tişörtleri, çarşafları, kol saatleri, diş fırçaları ve diğer ufak tefek ticari objeleri marketler de fırtınalar estiriyordu. Bugün hemen her ülkede isteyen herkes Snoppy'nin ve arkadaşlarının süslediği buna benzer objeleri rahatlıkla mahallenizdeki marketinizde bulup satın alabilir, televizyonunuzda seyredebilir, bir okul piyesinde veya Broodway dışı bir müzikalde izleyebilirsiniz. Acımasız piyasa rekebetinden dolayı zemini buzlu bir arenada yaptıklarına hayran kalabilir, hatta bilgisayarınızdaki CD Rom aracılığıyla onlarla iletişim kurabilirsiniz.

MUHTEŞEM KARIYER

Tüm dünyada hazırlanan binlerce çizgiromanda çok değişik konular işlenir. Bunlardan birisi de 'çocuk Kahramanlar'dır. çizgiromanlarda çocuk teması işlenebilecek en geniş kapsamlı ve en rahat espri bulunulabilecek konulardan birisiidr.

Bu nedenle çocuk çizgi kahramanlar aslında aile yaşamını ilgilendiren ve onun en temel direği olan sevgiyi ve keşfetmeyi konu edinirler. Afacan yaratılışlı, büyükleri çileden çıkaran, yaramazlık ve çok bilmişlik sergileyebilmek için hiçbir fır-

"Çocuk çizgi kahramanlar aslında aile yaşamını ilgilendiren ve onun en temel direği olan sevgiyi ve keşfetmeyi konu edinirler. Afacan yaratılışlı, büyükleri çileden çıkaran, yaramazlık ve çok bilmişlik sergileyebilmek için hiçbir fırsatı kaçırmayan pek çok çocuk karakter vardır. Fakat 'Peanuts' bunların hiçbirine uymayan bir tarza sahiptir."

Snoopy'ye baktığımızda hiç durmaksızın düşünen, araştıran bir karakter olduğunu görüyoruz. Dünyanın var olan gerçeklerinden kopmaksızın ve onları şikayet etmeksizin hayatın mucizesini sürekli keşfe çıkar...

satı kaçırmayan,herşeye rağmen yüzleri daima gülen pekçok çocuk çizgiroman karakteri vardır. Fakat Peanuts bu saydıklarımızdan hiçbirine uymayan bir tarza sahiptir.

Elbetteki o da şaka yapmaktan çok hoşlanır,sakin yaratılışlıdır, gürültü patırtıdan fazla haz etmez, ve hepsinden önemlisi güldürürken düşündürmeyi sever ve bunu da çok harika diyologlarla başarır. davranışlarından, verdiği yanıtlara dek içine kapanık bir çocuk karakterler yumağıyla karşılaşırız. çevresine kendisini ve yaptıklarını farkettirmek için hemen hiç çaba sarfetmez. Kompleksleri yoktur, becerikli ve akıllı görünmeli-

yim türünden saplantıları yoktur. çoğu zaman 'Doğrucu Davut'u oynar, hatta oynamaktan ziyade onun ta kendisidir.

Onlar yani tüm Peanuts ekibi çizerleri Schulz'un kendilerine verdiği başlık olan Li'l Folks'u ifade ederler. Onlar tam başlıklarının da belittiği gibi Küçük Ahbaplar'dır.

Peki Peanuts karakterleri varoldukları striplerde nasıl bir hayat sürerler. İlkemizde fazla tutulmadığını göz önünde bulundurarak biraz da bu konuya değinmemde fayda olacak sanırım. Charlie Brown yani baş karakter münük filozof köpek Snoopy'nin de sahibidir. içine kapanık, başkaları tarafından eleştirilse de, genelde kaybeden taraf olsa da düşüncelerini, doğruluğuna inandığı için, sonuna dek savunan bir çocuktur Charlie Brown.

Ve stripteki diğer çizgi arkadaşlarından ayrıldığı en şanssız yanı da herbirinin topluma ayak uydurmak amacıyla belirli insani davranış modlarına girmelerine karşılık Charlie Brown, nev-i şahsına münhasırdır. Toplumda varolabilmek için bir kalıba girmenin gerekliliğini kabul etmez bir anlamda. Onun yaptığı bir çeşit anti toplumsal direniş gibi görünse de, bu onun doğasında vardır, ve o da bunu normal kabul eder. Gerçi karakterinin karizması yüzünden sık sık eleştirilere hedef olur.

ında okurlarının da bildiği gibi Charlie Brown, 'insanın yalnız başına yaşamayacak bir canlı' olduğu gerçeğini içine sindirmiştir. Bir yandan topluma yani 'çevre'sini oluşturan sevgili arkadaşlarına ayak uydurmak için çaba da sarfeder. Fakat bu çabalar daima yetersiz kalır. Bu nedenle kalıplara girmek veya girebileceği bir kalıp aramaktansa kendisi olma ve kendisini bil-

me yolunda sağlam adımlar atar.

yılında Amerikan Uzay Dairesi (NASA) tarafından Ay'a bilimsel araştırmalar yapmak için gönderdiği Apollo 10 uydusuna Snoopy adını vermişti. çizgiroman tarihinde yüzlerce hayvan çizgiroman karakteri varken neden Snoopy seçilmiştir dersiniz.

Şöyle bir düşünürsek; Tom&Jerry'den tutun da ünlüler ünlüsü Mickey Mause gibi bir fare çizgi karakter dururken niye o böylesi önemli bir projeye isim babalığı yapmıştır. çünkü o hiç durmaksızın düşünen, düşündüren, araştıran, araştırtan bir karakterdir.

Dünyanın var olan gerçeklerinden kopmaksızın ve onlara yanayakıla başlanmaksızın soyut gerçeklere yönelir. Onları düşünür, çözemese de düşünür. Onun görevidir sanki bu.

Bu kadar tanıtımdan sonra Peanuts karakterlerinin geçen 50 yıl sonunda nasıl olup da dünya çapında popüler olduğunu bir türlü anlayamadığımı ve sonra bu esrarı nasıl -tabii kendime göre- çözdüğümü anlatmaya geldi sıra: Ocak ayı içindeydik ve ben birkaç gün önce Charles Schulz'un amansız hastalığını ve mesleki yaşamına bu nedenle son verdiğimi öğrenmiştim.

Güncelime oturmuşken ve tam da bu esrarengiz durum üzerine odaklanmışken tamamen rastlantısal bir şey oldu. Show Tv'de bir akşam üzeri Schulz'un biz-

"Charlie Brown yani baş karakter minik filozof köpek Snoopy'nin de sahibidir. içine kapanık, başkaları tarafından eleştirilse de, genelde kaybeden taraf olsa da düşüncelerini, doğruluğuna inandığı için, sonuna dek savunan bir çocuktur Charlie Brown. Ve stripteki diğer çizgi arkadaşlarından ayrıldığı en şanssız yanı da herbirinin topluma ayak uydurmak amacıyla belirli insani davranış modlarına girmelerine karşılık Charlie Brown, nevi şahsına münhasırdır. (Kendine özgüdür) toplumda varolabilmek için bir kalıba girmenin gerekliliğini kabul etmez bir anlamda .Onun yaptığı bir çeşit anti toplumsal direniş gibi görünse de, bu onun doğasında vardır, ve o da bunu normal kabul eder. Gerçi karakterinin karizması yüzünden sık sık eleştirilere hedef olur.."

zat hazırladığı oldukça başarılı bir Snoopy çizgifilmine denk geldim. Aslında hiç de çizgifilm seyredecek bir ruh hali içinde olmamama rağmen Snoopy'den ayrılamadım, beni resmen esir almıştı sanki... Aslında çizgifilmi de tıpkı çizgiromanı gibi naifliklerle bezeliydi. Sade ama yerliyerinde kompozisyonlar ve o bildik Snoopy diyalogları... Peki farkı yaratan neydi?

Konu...

çizgifilminde işlediği konuydu beni kendisine çeken. Oldukça yalın ve tertemiz bir anlatımla Wrigth Kardeşlerin ilk uçağı uçurmasının öyküsü anlatılıyordu. Wrigth Kardeşler dışındaki tm tiplemeler Peanuts'ın çocuk karakterlerinden oluşu-yordu.

Araştırmayı ve okumayı çok sevmeme rağmen kendi yaptıkarı uçakla ilk uçuşu gerçekleştiren Wrigth Kardeşler'in bu tarihi olayının detaylarını anlat deseniz hatırlayamazdım bile... Ta ki, Snoopy'nin o çizgifilmini seyredene kadar...

ışte bütün sır buradaydı. Snoopy çizgifilmlerinde. Yaptığım küçük bir raştırmayla ve Show Tv'deki serinin diğer bölümlerini de seyrettikten sonra bu konudaki düşüncelerim yeterli desteği bulmuştu. Epey yüksek

"Snoopy çizgifilmlerinde yaptığım küçük bir raştırmayla ve Show Tv'deki serinin diğer bölümlerini de seyrettikten sonra bu konudaki düşüncelerim yeterli desteği bulmuştu."

"Bu çalışmadaki yazı ve karikatürler "Snoopy, Kaktüs Yayıncılık 1983 ve Snoopy Kar Korkusu 2 Papirüs Yayınları 1991" (Çeviren: Can Yücel) alınmıştır."

sayıda ve her biri birbirinden önemli dünya tarihinin kilometre taşlarını oluşturan olaylar ve kişiler çeşitli Peanuts karakterlerinin de o olaylara sanki birer gözlemciymiş gibi katılmalarıyla izleyicilerine yani hayranlarına anlatılıyordu.

Sözcüklere sığdırılamayacak kadar sıcak ve yatkin bir eğitmen çizgifilmle karşılaşmanın ve aynı zamanda uzun zamandır çözemediğim bir gizemli noktayı kendimce yanıtlamanın verdiği rahatlığı yaşıyorum şimdi. Ve bir kez daha Charles Schulz'un ve yaptıklarının ölçülemez başarılarını özümlüyorum.

Yıllar geçtikçe Charles Schulz, onun kalibresinde bir çizerin hak ettiği saygı ve bağımsızlığı kazanmıştı. Bazı editörler Snoopy'ye stribin içinde daha az odaklanmasını önerdiklerinde Charles Schulz bu öneriyi sessizce veto etti.

Bugün buna tüm Snoopy hayranları sanırız teşekkür borçludur. çünkü 1976'dan beri Snoopy 'dünyanın en popüler çizgiroman karakteri' olmuştur.

Charles Schulz'un Snoopy'yi ürün dağıtım şirketinin beğenisine sunmasının üzerinden tam 50 yıl geçmiştir ve epey zamandır artık tamamen bitmiş stripler sunuyor.

Eskiden olduğu gibi çizimlerinin, öykülerinin üzerinde ahkam kesmiyorlar. Aslında yaşlı Sparky'nin hataları o kadar azdı ki dağıtım şirketi onun okeyi olmadan eserinin bir virgülünü bile değiştir(e)miyor. çünkü bu çizgiroman karakteri 'sadece' O'nundur.

Tüm çizerlerimiz mutlaka geçim olarak bir iş sahibidirler. Çizgiyi ancak boş zamanlarında yapabilmektedirler.Daha doğrusu çizgiden geçim sağlayacak imkanları olmadığı için mecburen bir işle meşgul oluyorlar...

ÇİZGİROMANI

MEHMET ÇİÇEKYÜZ

Tarihi kahramanlarımızı çizgiye dönüştüren adam olarak tanımladığımız usta çizerimiz Erol Abasız ile sizin için bir söyleşi yaptık.Çizgi roman üzerine biz sorduk Erol Abasız söyledi. Erol Bey klasik bir soru ama bize kısaca kendinizi tanıtabilir misiniz. 1954 yılında Zonguldak'da doğdum. İlkokulu köyümde bitirdim. Orta ve Lise'yi Kozlu 'da okudum. Üniversite tahsilimi İstanbul İktisadi ve Ticari ilimler akademisi maliye ve muhasebe yüksek okulunda yaptım. 1977 yılında mezun oldum.

- Çizgiroman serüveniniz ne zaman başladı?

- Resme ilgim ilkokulda başladı. Daha o yaşlarda çevremdeki insanların kol, kafa ve yüz hatlarını inceleyerek bu tespitlerini çizgiye dökmeye çalışırdım. Ortaokul tahsili için Kozlu'ya geldiğimde ilk defa çizgi romanlarla tanıştım.Bunlar batı kökenli yabancı çizgi romanlardı. Resme olan ilgimden dolayı bunları okumaya ve incelemeye başladım Bu arada sürekli kendimi bu konuda geliştirmeye başladım. Lise 3. sınıftayken hazırladığım ilk çizgi romanım Zonguldak Maden İşçileri Sendikası Gazetesinde yayınlandı. Bu çizgi romanımın adı Oğuz İmparatorluğunun efsanevi kahramanı Ortaga idi.Yüksek tahsil için İstanbul'a geldiğimde hazırladığım 2. çizgi romanım "Ortaga-Nişabur Kalesi" ismiyle Milli Gazete'de yayınlandı. Daha sonraki çalışmalarımda Ortaga'nın adını Sunguralp olarak değiştirdim. Bu arada bazı çalışmalarım bazı gazete ve dergilerde yayınlandı. 1978 yılında Ulubatlı Hasan isimli çalışmam yine Milli Gazete'de yayınlandı. Çalışmalarımı ilk defa Gonca Yayınevi kitaplaştırdı. Daha sonra Bahar Yayınevi'nde Alparslan,Kılıçarslan, Selahattin Eyyubi, Sunguralp ve Yunus Emre isimli çalışmalarımı kitaplaştırdım.

"Erol Abasız, lise 3. sınıftayken hazırladığı ilk çizgi romanı Zonguldak Maden İşçileri Sendikası Gazetesinde yayınlanıyor. Bu çizgi romanın adı Oğuz İmparatorluğu'nun Efsanevi Kahramanı "Ortaga" idi."

- Bütün eserlerinizi sayın desek...

- Tamamını hatırlamıyorum ama bazıları şunlardır: Ortaga, Ortaga- Nişabur Kalesi, Sunguralp- Kanlı Baskın,Boğaçhan, Ulubatlı Hasan, Hızır'ı Arayan Padişah, Babasını Kurtaran çocuk, Tövbe Eden Eşkiya, Akıllı Çiftçi, Cesur Çocuk, Yunus Emre, Alparslan, Kılıçarslan, Selahaddin Eyyubi. Hatırladıklarım bunlar.

- Peki, şu anda çizgi romancılığınız ne durumda acaba?

- Çizgi romanın önemi yurdumuzda geç farkedildi. Bununla beraber son yıllarda önemli gelişmeler var. Ama değişmeyen bir şey var. O da çizerlerimiz sahipsiz. Hem maddi hem de manevi olarak tamamen kendi imkanlarıyla başbaşalar. Tüm çizerlerimiz mutlaka geçim olarak bir iş sahibidirler. Çizgiyi ancak boş zamanlarında yapabilmektedirler.Daha doğrusu çizgiden geçim sağlayacak imkanları olmadığı için mecburen bir işle meşgul oluyorlar. Gereken ilgi ve destek sağlansa bizim çizerlerimiz de yabancılar gibi harika eserler meydana getirebilirler.

- Bizdeki tarihi çizgi romancılık olayı nasıl başladı acaba?

- Bizim tarihi roman maceramız sanırım Kaan'la başladı.Karaoğlan'la ,Malkoçoğlu'yla devam etti ve sanırım Tarkan'la zirveye çıktı.

- Peki, televizyon olayı çizgi romanıda etkiledimi acaba?

- Hem de nasıl! Televizyon olayı ülkemizde birden bire inanılmaz patlamalar yaptı. Hele özel televizyonlar çıkınca iki kelime sohbet edemez olduk. Hele bir ara da Pembe Diziler adı altında Brezilya yapımı, daha sonra da başka ülkelerin yapımı olan diziler özellikle hanımlarımızı çok etkiledi. İnanır mısınız, bazen akşamları komşularımıza veya akrabalarımıza sohbete gittiğimizde; o haber, bu dizi derken iki satır sohbet edemeden döndüğümüz zamanlar oldu. Bu hengamede çizgi romanlarımızda tabiki olumsuz etkilendi. Ama son yıllarda yurdumuzda da çizgi romana karşı bir ilgi var ve artarak devam ediyor.

- Peki sayın Abasız, bir çizgi romanı meydana getirirken nasıl bir çalışma yapıyorsunuz?

- Öncelikle konuyu ve tarihi kahramanlarımızı düşünüyorum; yaşadığı yıllarla ilgili, şahsıyla ilgili bulabildiğim bütün bilgileri topluyorum. Kahramanlarımızı, çevresini, yaşadığı zamanın olaylarını, dikkat çeken özelliklerini, günlük hayat şartlarını... Yani birçok konuyu ve durumu gözönünde bulundurmak gerekiyor ki ortaya güzel bir çalışma çıksın. Sonra çizimi, tasarımı, olayların övgüsü , vermek istediğimiz mesajı gibi

önemli noktalar var.Yani verdiğiniz emek ne kadar çok olursa ortaya çıkan eser o kadar güzel oluyor.

- Biraz da serginizden bahsetsek ?

- Tabii... İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı'nın "Dede Korkut Günleri" çerçevesinde düzenlediği bir dizi etkinlik içinde bizim yaptığımız "Dede Korkut Hikayesi-Boğaç Han" isimli çizgi romanımızın sergisi var. 3 Aralık 1999 Cuma günü saat 18.00'de başlayan ve 30 Aralık'a kadar devam edecek olan sergimize giriş ücretsiz olup tüm okuyucularımızı sergimizde görmekten mutluluk duyarız.

Burada sizin vasıtanızla, katkılarından dolayı İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Ali Müfit Gürtuna'ya, Kültür İşleri Daire Başkanı Sayın Şenol Demiröz'e ve Kültür A.Ş. Genel Müdürü Sayın Cengiz Özdemir'e teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

GEÇ FARKETTİK

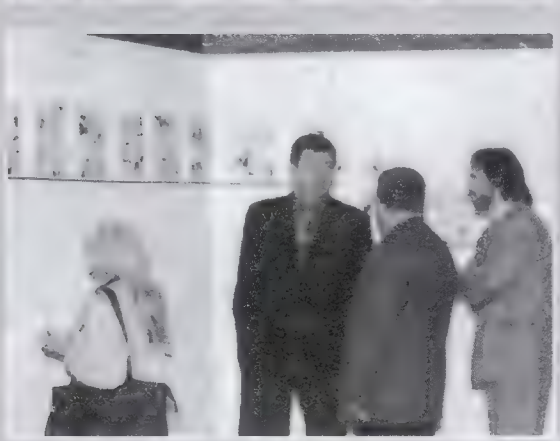

"Erol Abasız'ın açtığı Atatürk Kitaplığı'ndaki sergisi... Çizgi romanın konusunda son yıllarda önemli gelişmeler var ama değişmeyen bir şey daha var: O da çizerlerimiz sahipsiz. Hem maddi hem de manevi olarak tamamen kendi imkanlarıyla başbaşalar."

Erol Abasız Atatürk kitaplığında sergilediği "Boğaç Han"çizgi romanının açılış kokteylinde mesai arkadaşları tarafından (Yanda: Ali Çalışır, Lütfi Şen ve İhsan Kabil) ve Kültür A.Ş. Genel Müdürü Cengiz Özdemir (Üstte) yalnız bırakılmadı.

Kaynak:
Muharrem Karakuş
(6 Aralık 1999,
Milli Gazete.)
Fotoğraflar:
Abdüsselam
Ferşadoğlu

BİR ÇİZGİROMAN

EROL ABASIZ

"AKILLI ÇİFTÇİ!.." 1

"AKILLI ÇİFTÇİ!.." 2

BİR ÇİZGİROMAN

EROL ABASIZ

"AKILLI ÇİFTÇİ!.." 3

AZ SONRA PADİŞAH ÇİFTÇİDEN İZİN ALIP KALKTI. HASRET GİDERİLMİŞ, GÖRÜŞME BİTMİŞTİ. ÇİFTÇİ, ONLARLA BERABER YOL BAŞINA KADAR YÜRÜYÜP PADİŞAH İLE VEZİRİ YOLCU ETTİ.

HAYDİ HOŞÇAKAL!

GÜLE GÜLE GİDİN YOLUNUZ AÇIK OLSUN PADİŞAHIM!..

ÇİFTÇİDEN BİR-HAYLİ UZAKLAŞ-MIŞLARDI Kİ VEZİR DAYANA-MAYIP SORDU.

BENİ HOŞGÖRÜN PADİŞAHIM! BEN NE SİZİN SORULA-RINIZDAN VE NE DE O ÇİFTÇİNİN CEVAP-LARINDAN BİR ŞEY ANLAMADIM. ACABA BANA İZAH ETMEK LÜTFUNDA BULUNUR MUSUNUZ?

PADİŞAH BELLİ BELİRSİZ GÜLÜMSEDİ.

GİT O'NA SOR! BEN SENİ BURADA BEKLERİM!

VEZİR ÇOK MERAKLANMIŞTI. ATINI HE-MEN GERİ ÇEVİRİP HIZLA SÜRDÜ. ÇİFTÇİ İSE ÇOKTAN KARASABANIN KULPUNA YAPIŞMIŞTI.

HEEY, İHTİYAR!

BUYRUN, VEZİRİM!.. GERİ DÖNÜŞÜNÜZÜN SEBEBİ NEDİR?..

SİZDEN, PADİŞAH İLE ARA-NIZDA GEÇEN SO-RU VE CEVAPLARIN İZAHINI RİCA EDE-CEĞİM!

PADİŞAH, SİZE; "NEDEN ERKEN DAVRANMADIN?" DEDİĞİNDE NE DE-MEK İSTEDİ VE SİZ "ERKEN DAVRAN-DIM, FAKAT ELE YARADI!" DEMEKLE NE DEMEK İSTEDİNİZ?

HAY HAY KIYMETLİ VEZİ-RİM! YALNIZ BUNUN İÇİN BİR ALTIN VERMENİZ GEREKİYOR!

VEZİRİN MERAKI DAHA DA ARTTI. HE-MEN CEBİNDEN BİR ALTIN ÇIKARIP ÇİFTÇİYE UZATTI.

AL BAKALIM!

PADİŞAH BANA O SORUSUYLA "NEDEN ER-KEN EVLENİP ÇOCUK YETİŞTİRMEDİN? BU İH-TİYAR HALİNDE TARLADA ÇALIŞMAK ZORUNDA KALMAZDIN." DEMEK İSTEDİ. BEN DE CEVA-BIMDA ERKEN EVLEN-DİĞİMİ FAKAT İLK ÇO-CUKLARIMIN KIZ ÖL-DÜĞÜNÜ VE BÜYÜYÜN-CE DE EVLENİP GİTTİK-LERİNİ, DOLAYISIYLA BANA BİR FAYDALARI-NIN KALMADIĞINI ANLATMAK İSTEDİM!

EROL ABASIZ

"AKILLI ÇİFTÇİ!.." 4

KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR

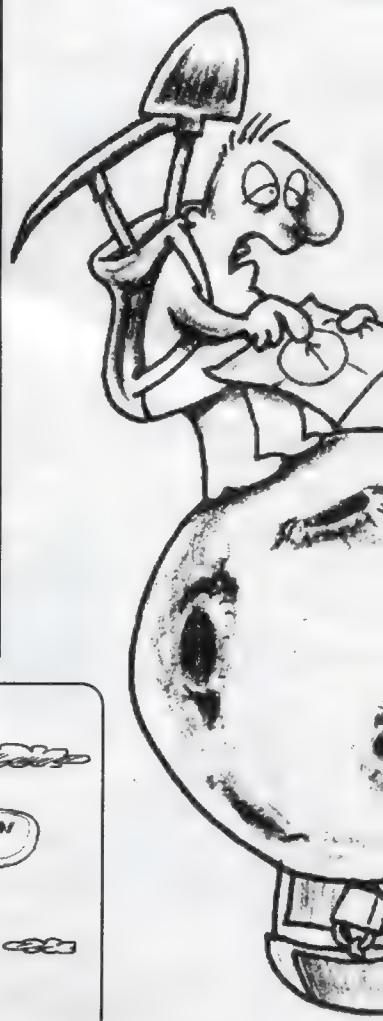

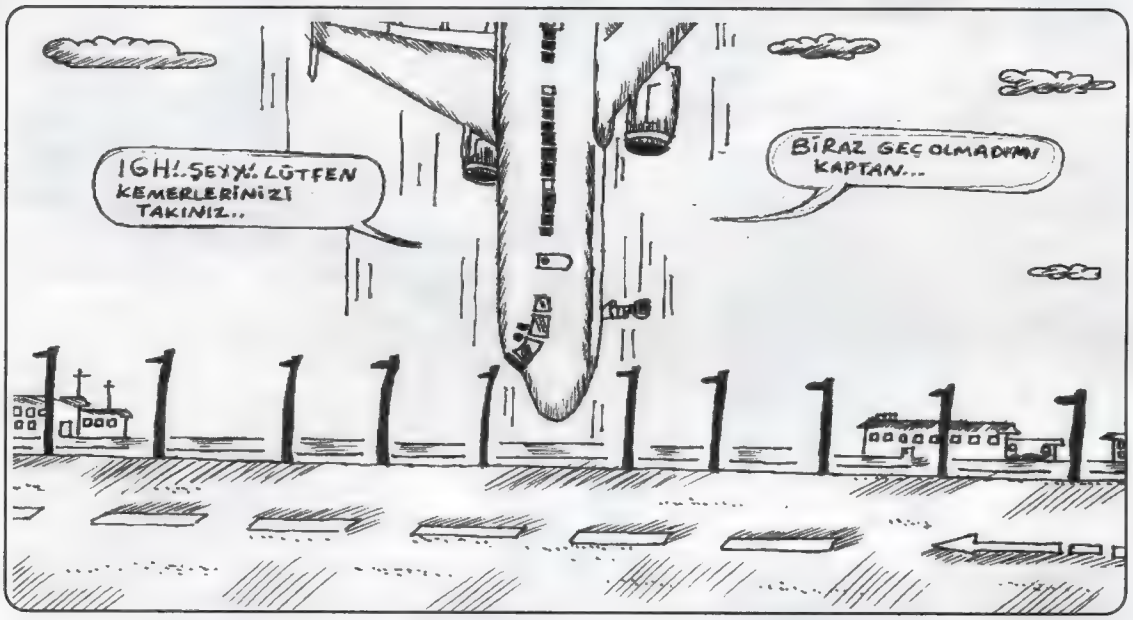

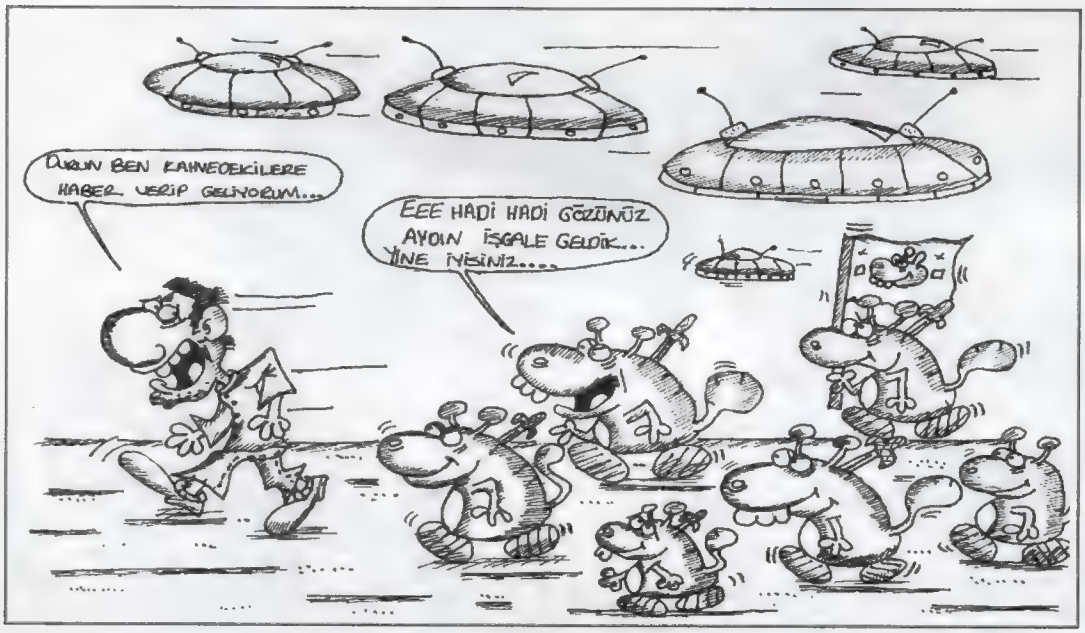

OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

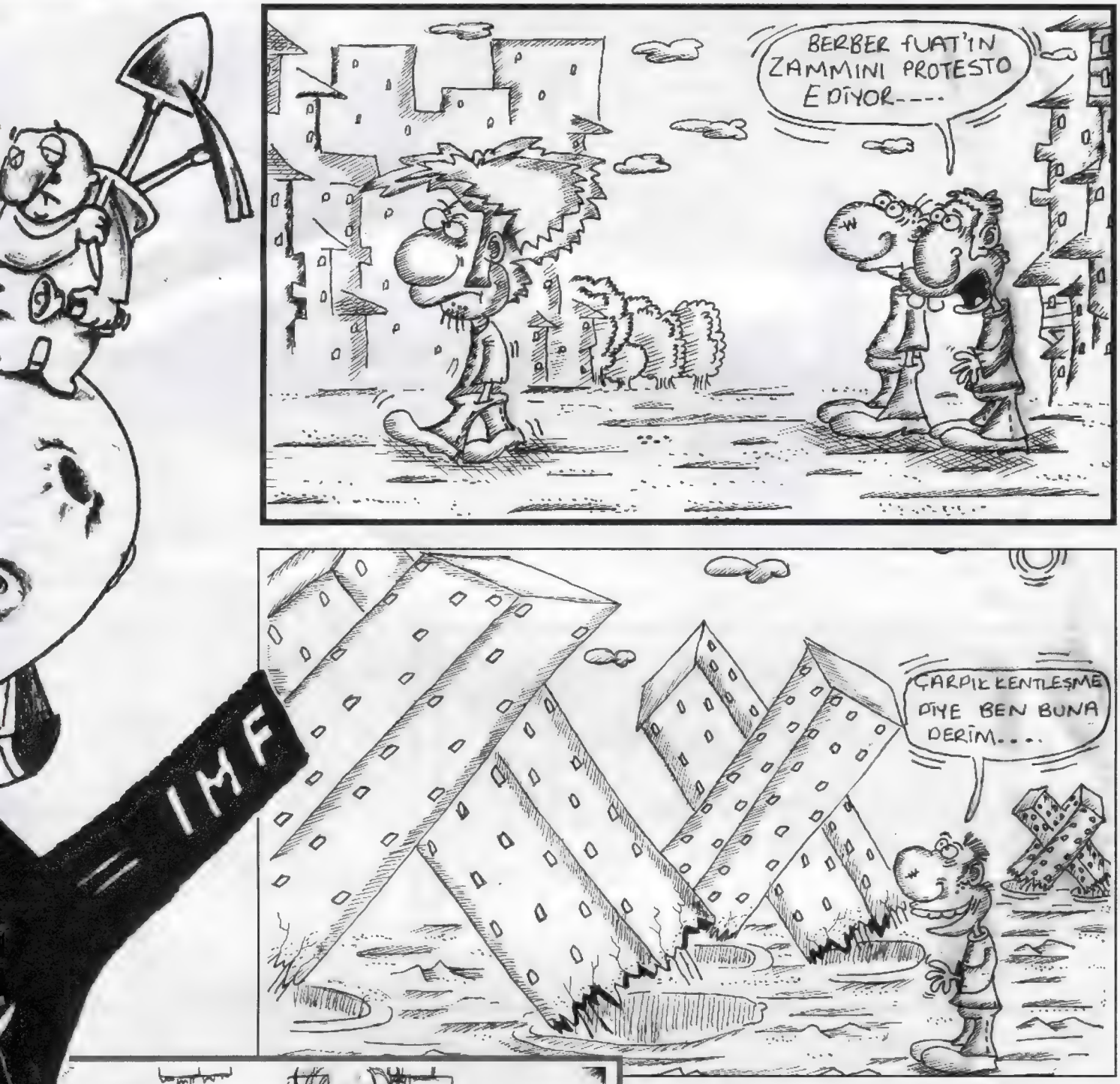

KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR

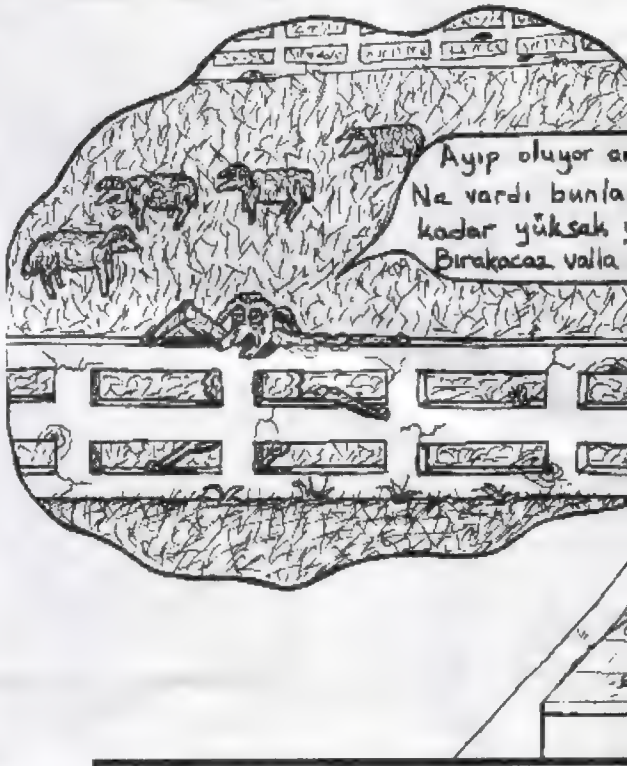

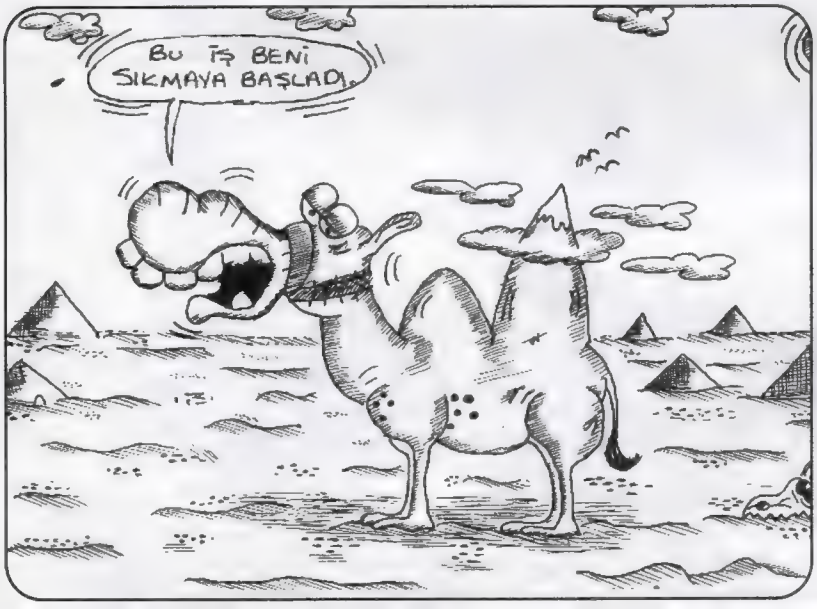

OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

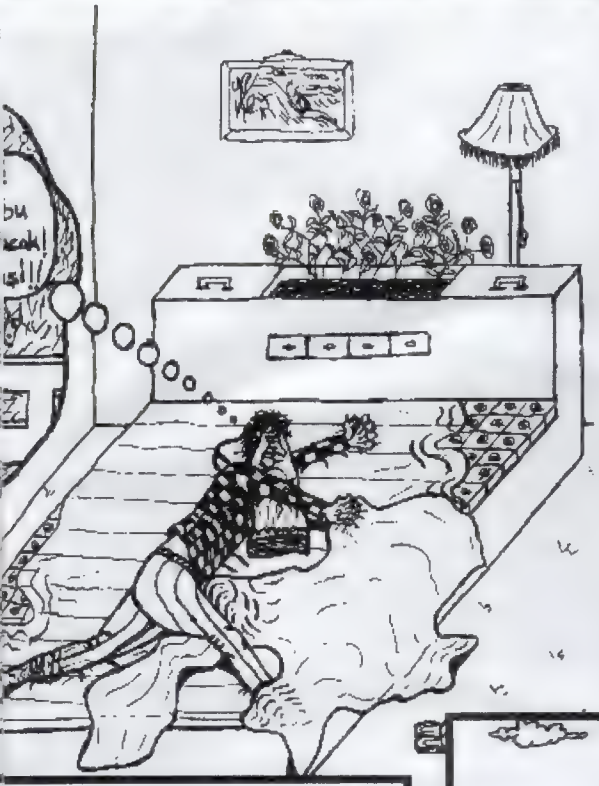

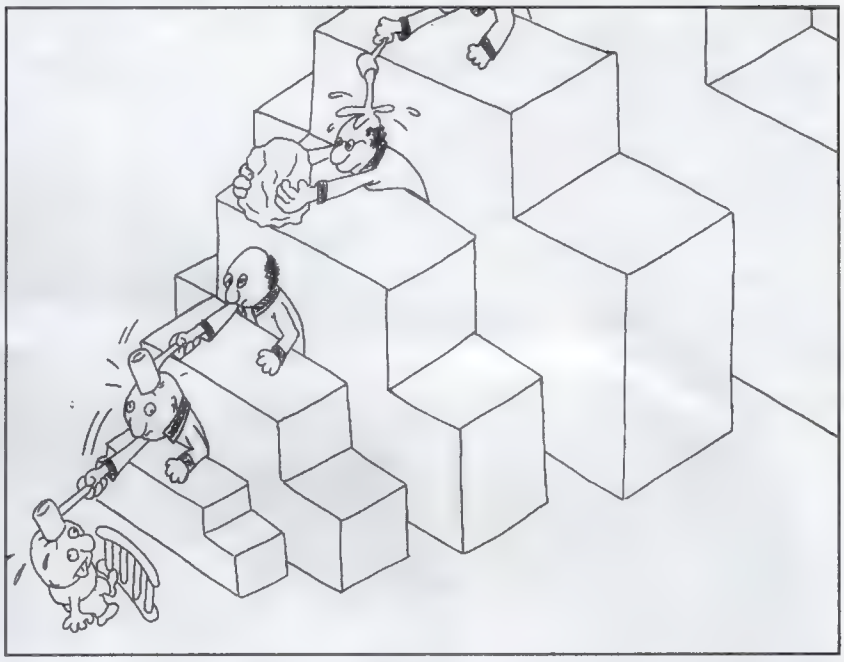

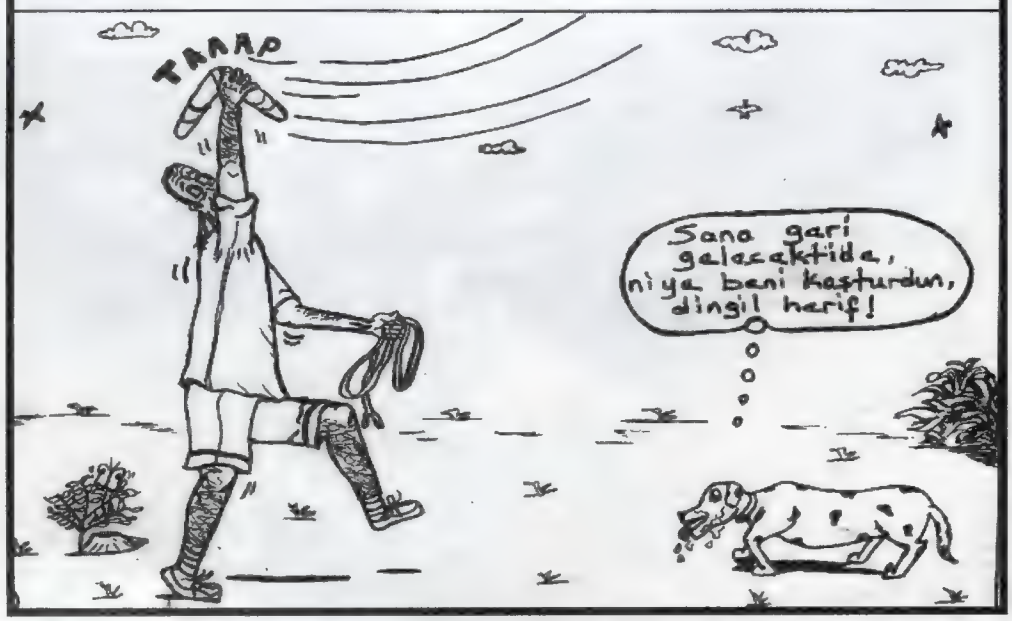

KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR

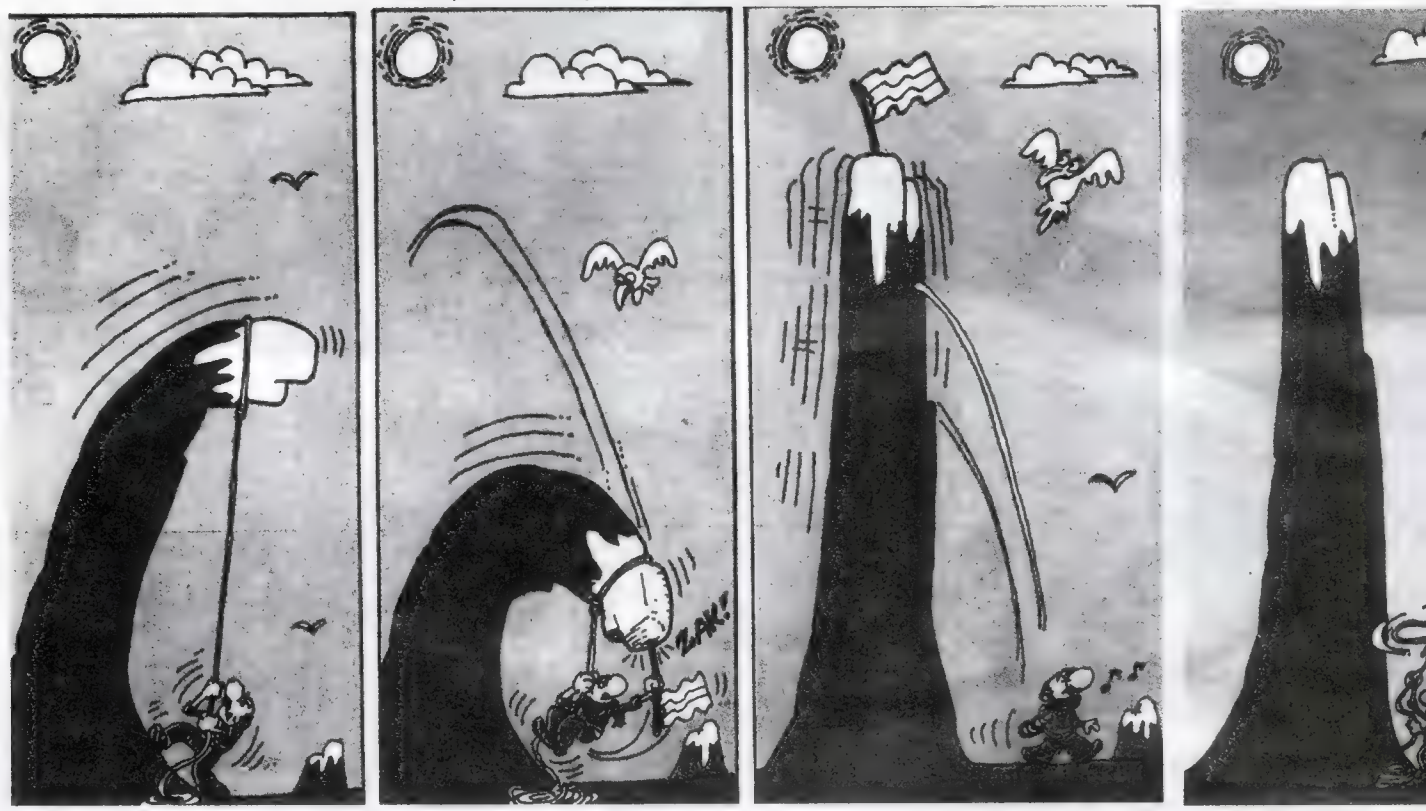

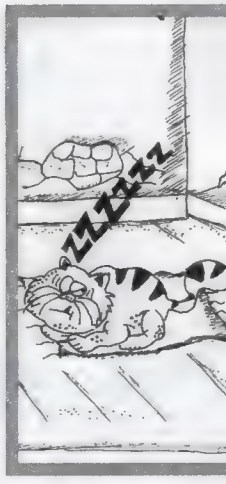

OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

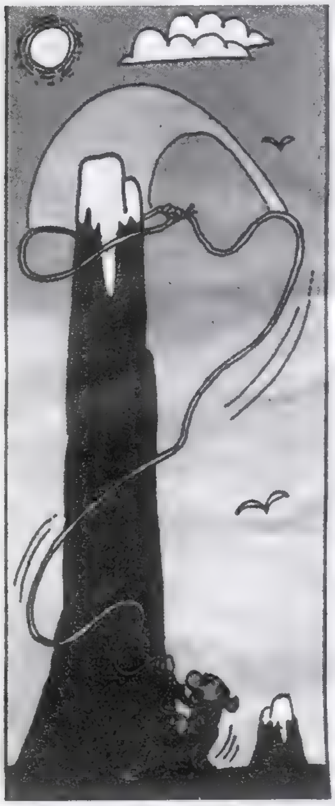

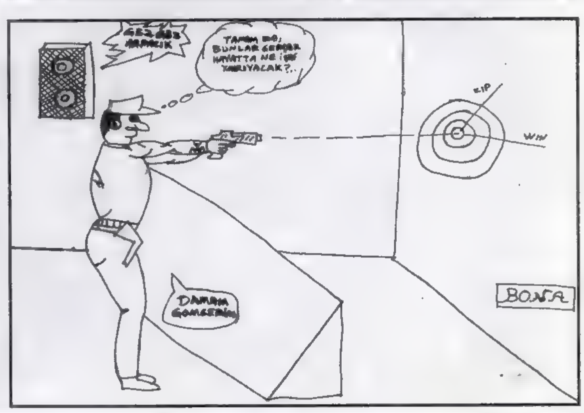

BİR ÇİZGİROMAN

REFET KARTAL

"Gündüz Alp" *İmparatorluğa Harç Koyanlar!" 1*

"Gündüz Alp" İmparatorluğa Harç Koyanlar!" 2

Turgut Çeviker'in yönettiği Diyojen, "mizah kültürü" yaklaşımıyla Akbaba geleneğini günümüze taşımak istedi. Yazı ağırlıklı, tabloid ve 'ciddi' bir mizah kültürü dergisi 7 sayı sürdü...

7 sayılık miz

ÖZDEN KAÇMAZ

Türkiye mizah dergileri tarihi, Gırgır dergisiyle farklı bir kırılmaya uğradı. Gırgır'dan itibaren mizah diline ve anlayışına egemen olan konsept yoğun cinsellik ve argo...

Turgut Çeviker'in yönetmeni olduğu haftalık Diyojen, "mizah kültürü" yaklaşımıyla Akbaba geleneğini günümüze taşımak istedi.

Yazı ağırlıklı, tabloid ve 'ciddi' bir mizah kültürü dergisi Diyojen birçok nedenden dolayı 7. sayısında yayınına son verdi.

Diyojen'in yönetmeni Turgut Çeviker, Diyojen'in çıkış ve kapanış sürecini yorumlarken, Türk mizah dergiciliği tarihinden de örnekler veriyor.

Diyojen elinde feneri, çok uzun zamandır "adam" gibi adam arıyor. Ama galiba Diyojen bile onun bu çabalarına çözüm olamadı.

Diyojen yine "adam" bulamadı ve böylece bir mizah dergisi daha kapanmış oldu.

Evet, haftalık mizah dergisi Diyojen, 7. sayısında kapandı (7 Mart-18 Nisan 1998). Aradığı okuyucu kitlesine yeterince ulaşamadı.

Doğrusu, bu kadar çabuk kapanacağımızı düşünmemiştik.

Her dergi için ilk 10 sayı önemlidir ve derginin kaderi orada belli olur.

Genel olarak ilk 3 sayının çok belirleyici olduğuna da inanılır; hatta ilk sayı bile önemli bir veridir.

Dergiyi çıkaranlar, genellikle ilk üç sayıyı satışlar iyi değilse görmezden geliyor; bu nedenle 10. sayıya kadar işlerin yoluna gidebileceğini düşünür, bu "hayal"i yakalamışken elden kaçırmak istemez ve onu 10. sayıya değin sınanması için inat eder.

Dergiyi çıkaranlar, genellikle ilk üç sayıyı satışlar iyi değilse görmezden geliyor; bu nedenle 10. sayıya kadar işlerin yoluna gidebileceğini düşünür, bu "hayal"i yakalamışken elden kaçırmak istemez ve onu 10. sayıya değin sınanması için inat eder. Ve 5-10. sayı arasında bir yerde film kopabilir..

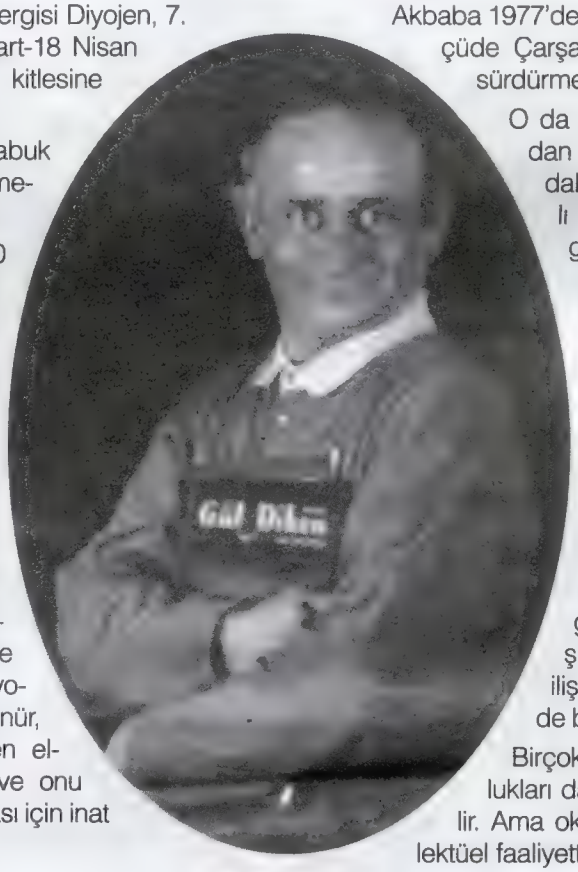

Ve 5-10. sayı arasında bir yerde film kopabilir: Diyojen deneyimi için de böyle oldu.

- İlk sayının "editoryal"ında "Mizah basınımız yeniden başlangıç gerektirecek kadar sorunlarla dolu" diyorsunuz. Nedir bu sorunlar ve neden çözüm bulunmuyor?

- Ana çizgileriyle sıralamaya çalışacağım:

Gırgır, Akbaba'nın temsil ettiği geleneği yıktı. 1970'lerde Gırgır'ın açtığı neşe alanında Akbaba'nın temsil ettiği geleneği de içinde taşıyan önemli bir girişim olan —Çetin Altan, Aziz Nesin ve Semih Balcıoğlu'nun yer aldığı ilk bir veya bir buçuk yıllık dönemiyle— Çarşaf, önemli bir girişimdi.

Onu çizgiden çıkartan Gırgır'ın büyüsü müydü, üç önemli mizahçının ayrılışı mı, yoksa Çetin Emeç'in Çarşaf'tan kötü bir Gırgır kopyası yaratması mıydı, bilemiyorum.

Akbaba 1977'de kapandı. 1978'de bir ölçüde Çarşaf'ta yarım kalan çizgiyi sürdürmeye aday olan Çivi çıktı.

O da uzun sürmedi. Ve meydan tümüyle Gırgır takımadalarına kaldı. Bu çok satışlı dergiler, "yazı"yı kovdu gövdelerinden.

Neredeyse tümüyle çizgi üzerine kurulu bir dergi çıkardılar ortaya.

Çizginin ve mizahının estetik karşılığı "komik"ti. Gırgır'ın "beş yaşındaki çocuk"ların algısına uygun olarak yapıldığı söylenir.

Böyle kurulmuş bir dergi yapısı, kendine, çalışanlarına ve kuşkusuz ilişki kurduğu okurları için de bir anlam ifade ediyordu.

Birçok yararı oldu. Olumsuzlukları da bir o kadardır denebilir. Ama okuru, edebiyattan, entellektüel faaliyetten uzaklaştırdı. İnce mi-

zahı itti, kalın ve kaba olanı benimsedi ve yaydı. Bu nedenle Akbaba'nın temsil ettiği geleneğin varedebileceği yazar ve çizerler doğamadı.

Gırgır takımadalarından yetişen yazar ve çizerler, bugün içinde yaşadığımız "postmodern" dünyaya çok iyi uyum sağladı.

Bir ölçüde 1970'lerden 1990'lara uzanan ve

zah serüveni

postmodernleşen dünyamız için kuluçkaya erken yatırılmış yumurtalar olduğunu düşünüyorum.

- Diyojen neden satmadı?

- Birçok nedeni var: Gerekli siyasî ateşi taşıyamaması; doğrultusundaki belirsizlik; bir kadro dergisi olarak yola çıkmayışı, çıkamayışı; yazıya fazla yer verilmesi; az da olsa mizahî olmayan yazılara yer verişi; yazıların mizahî yanlarının yeterli olmayışı; karikatürlerin yeterince gündemle ilgili olamayışı; boyutlarının şu an çıkmakta olan mizah dergilerininkinden farklı, "A3" boyutlarında oluşu; derginin bayilere ve okurlara mizah dergisi "gibi" gelmeyişi; hatta sosyalist bir fikir dergisi sanılması; "Diyojen" sözcüğündeki "j"nin çağrışımıyla olsa gerek bayiler için bir Kürt dergisi gibi gelmesi; modern bir mizah dergisi olmak isteyişi; popüler hiçbir unsura yer vermeyişi; cinsellik, şiddet ve grotesk gibi okuyucuyu kaşıyan tuzakları benimsemeyişi; okuyucuları adam yerine koymuş olması; okuyucuların, üstünde düşünme olanağı bulabilecek yazı ve çizgilerin benimsenmiş olması; Türkiye'deki ilk büyük dağıtım örgütünden biriyle çalışmış olmamıza karşın dağıtımın başarısız oluşu.

Cumartesi satışa sunulması gereken derginin, dağıtım örgütünün bir ilkesi nedeniyle birçok kentte bir, iki gün gecikerek satışa sunulması; derginin İstanbul, Ankara ve İzmir gibi üç büyük kentte bile güçlükle bulunabilmesi, neredeyse büyük ölçüde tezgâh altından, sorulduğunda satılması...

Ben, bu deneyim sonunda bir mizah dergisinin "savaşa hazırlanmak"tan farksız olduğuna inandım.

Bizim gerçekleştirdiğimiz, bir sanat dergisinin hazırlık süreci gibi, birbirinden kopuk, birbirini neredeyse hiçbir zaman göremeyecek yazar ve çizerlerin çeşitli iletişim biçimleriyle dergiye iilettikleri ürünlerin tasarımından doğacak bir dergi, gerekli ateşi yakamıyor; belki aynı yolla başkalarını o ateşi yakabilir. En azından biz bunu başaramadık.

Bu haliyle bile Diyojen'in Türkiye'de en az 5 bin insana ulaşacağını düşünmüştük. Ve hâlâ bu inancımızı koruyoruz. İçeriğe ve biçime ilişkin birçok eksikliğimizi saklı tutarak, özellikle derginin reklâm kuşaklarından duyurulamayışı da kitleye ulaşamamızda büyük bir etken olduğunu düşünüyoruz.

- Pekçok mizah dergisinde yoğunlukla kullanılan "cinsellik", Diyojen'in yedi sayısında da yoktu. Bu belli ki özel bir tercih (mi)?

- Evet, denebilir; cinsellik veya herhangi bir konuda önemli olan bakış açısıdır.

Önemli olan, olgu ve süreçlere nasıl yaklaşıldığı. Kapakta cinselliği kullanarak kitleye ulaş-

Diyojen'in satılmamasının nedeni, gerekli siyasî ateşi taşıyamaması; doğrultusundaki belirsizlik; bir kadro dergisi olarak yola çıkmayışı, çizgiye yer verilmemesi; mizahî olmayan yazılara yer verişi; boyutlarının şu an çıkmakta olan mizah dergilerininkinden farklı, "A3" boyutlarında oluşu, vs...

mak; ve hatta kuşbeyinli bayilere dergiyi görünür yerlere koydurmak olanaklı.

Bu bir "duruş"u benimsemiş dergi için yakışıksız bir şeydir.

- Mizah dergilerinde öteden beri cinsellik var mı? Mizahta cinselliğin kullanılma sınırı olmalı mı sizce?

- Cinselliğin kullanılışı 1908'de başlamıştır; bugünkü anlamda görsel etkisi olan karikatürlerle değil ama. "Altyazı"larda cinsellik işlenmiş, bugün bile yüz kızartacak esprilerin bağlandığı karikatürler, metinler yer almıştır.

Sorun "sınır"dan çok "bakış açısı"yla ilgili; her yayım organı, istediği her konuyu ya da her temayı özgürce ele alabilir; "olgu"yu, "tehlikeli" sınırlara çekecek olan bakış açısıdır.

Yine de "sınır"lar var; yasalar. Mizah, "sınır"ı

"Günümüzde şu an çıkmakta olan mizah dergilerinin, küçük küçük farklarla hepsi birbirinin aynı. Bu dergiler sadece kapak ve 3. sayfalarında "gündem"i ele alıyorlar. Diğer sayfaları tümüyle "eğlenme"ye yönelik. Fantazi demeti sunuyorlar sayısı azalmış okurlarına...

geçmenin birkaç "yol"undan biridir. Yasaları! yasalara takılmadan, atlatarak çiğnemenin en önemli yaygın yolu mizahtır denebilir.

Cinsel ilişki üzerine grotesk bir karikatürü tercih etmemek bir eğilim sorunudur. Orada anlatılmak istenen sorun, groteske girmeden de anlatılabiliyorsa, neden tercih edilsin?

Örneğin, Diyojen'de Raiser'den "Mola" başlıklı bir karikatür yayımlamıştım; bu Diyojen'in cinsellik üzerine yer verdiği tek karikatürüdür.

- Mizah dergilerinin "okuyucu kitlesi" ayrımı var mıdır?

- Verilere bakıldığında her derginin bir "okur profili" var; olmalı da. Her yaşa, 7'den 70'e herkese seslenebilen dergi deneyimini Gırgır yarattı; kendini "beş yaşındaki çocuk aklı"na seslenmeye ayarlayarak yaptı bunu. Kuşkusuz bu da bir okur profili.

"Diyojen'de aynı sözcüklerle yayımlanması şart değildi. Bu haliyle de karikatür okura, amacına ulaşarak geçiyordu. Buradaki tutum "dergi"nin, "okur"uyla kurduğu, kuracağı kurmak istediği ilişki tarafından belirleniyor."

1908'de Kalem aydınlara (kentlere), Karagöz halka (köy-taşraya) göre ayarlamıştı kendini. Tanzimat döneminde bu tür bir ayrım henüz kendini göstermemiştir. Kurtuluş Savaşı sırasındaki dergiler için de aşağı-yukarı 1908 geçerli. Karagöz 1953'de sürüne sürüne kapandı; ama, mizah dergilerinde "profil" sorunu farklı bir biçim aldı. Âdeta her derginin aynı "okur"a yöneldiği gözlemlenir. (Bir parantez açarak, tümüyle cinsellik üzerine kurulu, daha çok çıplak kadın fotoğraflarına yer veren kimi dergileri saymazsak.)

Akbaba, Papağan, Dolmuş, Tef gibi dergiler genellikle o dergiler tarafından "orta sınıf" diye tarif edilen küçük burjuvalara seslenen dergilerdir. Markopaşa, Dolmuş gibi emekçi kesimleri de ilgi alanında gören ve toplumsal düzene şiddetle eleştiri getiren dergiler de vardır. Nihayetinde bu soy dergiler, memur ve aydınları "okur" olarak seçmiştir.

Bugün haftada 100 bin civarında satan Leman ve takımadaların diğer üyelerinin "okur"ları, "genç"ler. 25 yaşın altındaki kişiler.

- Diyojen'in özellikle belirlediğiniz bir okuyucu kitlesi var mıydı?

- Vardı. Diyojen, okuyan, düşünen, izleyen her kesimden, her yaştan ve her sınıftan kişileri içeriyordu.

- Anadolu okuyucusunun tepkisi nasıldı?

- En olumlu tepkileri Anadolu'dan gelen mektuplardan aldığımızı söyleyebilirim. Özetle büyük bir sevinç oluşturduğu anlaşılıyor.

- Mizah dergileri, metropol okuyucularının düşünsel/mizahsal beklentilerini karşılayabiliyor mu?

- Şu an çıkmakta olan mizah dergilerinin, küçük farklarla hepsi birbirinin aynı. Bu dergiler kapak ve 3. sayfalarında "gündem"i ele alıyorlar. Diğer sayfaları tümüyle "eğlenme"ye yönelik. Bir fantezi demeti sunuyorlar okurlarına. Çıkmakta olan dergiler, yer verdikleri ölçüde toplumsal sorunlara eğiliyorlar; ama bu yeterli değil. Tümüyle "sorun"larla uğraşıldığında satışların düşeceğine inanılıyor. Garantilenmiş "alan"ı terk etmek anlamına gelecek "risk"leri almıyorlar.

- Mizah dergileri çizgilerin yoğun olduğu dergiler olarak düşünülür. Diyojen ise daha çok yazı ağırlıklı. Okuma özürlü bir toplum için oldukça "politik" ve çok "yazılı" bir dergi değil miydi?

- 1850'lerden başlayarak Türkiye'de yayımlanmış, —azınlık, Jön Türk ve esaret— mizah dergileri dahil elime almadığım, incelemediğim dergi sayısı çok azdır. Bu dergilerin en az 100-150 tanesinin külliyatını kitaplarıma geçirmek üzere, o gözle inceledim. Ve hiçbirinde dile getirdiğiniz "durum"u, derinlemesine düşünmedim. Dergilerin, yazı-çizgi ölçülerini notlamışımdır, ama bu çok görsel, çok dıştan bir şeydi.

Diyojen deneyimi bana, dergileri incelerken farklı bir gözle bakma olanağı verdi. Sanırım, karikatürle ilgili serüvenime bu açıdan büyük bir katkı oldu.

DİYOJEN

Kim Bu Kalemli Herkes Ondan Yana

Diyojen'in Bakışı

DİYOJEN

Şampiyonlar da Keserler

Bakışı

Diyojen'e konunun uzmanları tarafından en çok yapılan eleştiri; okumayan bir topluma "yazı"ya bağlı bir dergi sunmak etrafında oluştu... İkincisi ise yeterince "politik" olmadığı ve bu politik tutumun belirgin ve nereye yöneldiği konusunda belirsizliğin olduğuydu...

Gırgır çıkana değin, mizah dergisi dendiğinde ilk akla gelen Akbaba'ydı. O da yazı ve çizgi ölçüsünün neredeyse yarı yarıya paylaşıldığı bir dergiydi. Başyazısı, hikâyesi, yergisel şiirleri, fıkraları ve tefrikalarıyla bir bütün oluşturuyordu. Akbaba, Tanzimat'tan beri süre gelen bir geleneğin son halkasıydı.

1850'lerden başlayarak görülmeye başlayan Ermeni, Rum ve Osmanlı vatandaşlarının çıkardığı mizah dergileri, Avrupa'da (Fransa) yayımlanmış dergileri örnek alarak içyapılarını oluşturmuştur. 1800'lerin kimi Fransız ve İngiliz mizah dergilerini inceleme olanağı bulduğumda Megu, Diyojen, Çıngıraklı Tatar, Hayal, Tiyatro, Kalem, Cem gibi önemli mizah dergilerimizin onlardan yola çıktıklarına tanık oldum.

Bu dergilerin belirleyici özellikleri "mizah"tır, ancak, aynı zamanda "ciddi" eleştirel yazılara da yer vermişlerdir.

Bugün, onlar incelense şaşırtıcı sonuçlar çıkar karşımıza. Örneğin modern anlamda eleştirinin ilk önemli kaynaklarından biri Teodor Kasap'ın Diyojen'idir.

"Çıngıraklı Tatar, Hayal, Tiyatro, Kalem, Cem gibi önemli mizah dergilerin ilk Diyojen'den yola çıktıklarına tanık oldum. Bu adı geçen dergilerin belirleyici özellikleri "mizah"tır. Ancak, aynı zamanda "ciddi" eleştirel yazılara da tarihsel olarak yer vermişlerdir..."

Daha da ileri giderek denebilir ki, Rus edebiyatı nasılki Gogol'un "palto"sundan çıktıysa, bizim modern eleştirimiz de Diyojen'den fırlamıştır.

Yola çıkarken yazı-çizgi ölçüsünü %60-40 gibi düşünülmüş ve "sıfır sayı"da bunu gerçekleştirmiştik. 16 sayfa üzerine kurulu olan "maket"ten yola çıkılarak uygulanan "sıfır sayı"da çizgi oranı, maket'in aksine, az görülüyordu. Kurduğumuz içyapıdan kararlaştırdığımız bazı "köşe"leri atmaktansa dergiyi 24 sayfaya çıkararak çizgi oranını artırabilirdik; ve böyle de oldu.

Bu deneyim, ilk sayıdan son sayıya uzanan serüvende gelişti. Çok olduğu dilegetirilen yazılar giderek azaltılıyor ve kimisi tümden çıkarılıyordu. Yazıları çıkardığımız ölçüde çizgi artıyordu, ama bir yere kadar...

Bu deneyimin öğrettiği ilginç bir şey, "çizgi" kullanabilmek için "yazı"ya ihtiyaç var.

Diyojen tarzında bir dergi, "yazı"yı azalttığı ölçüde "çizgi"ye yer veremiyor; olsa olsa metinlerin vinyetleri büyüyebiliyor, ya da çoğalabiliyor. "Yazı" azaldıkça "çizgi" alanlarını estetize etmek sorun haline geliyordu.

Diyojen'e en çok yapılan eleştiri, okumayan bir topluma "yazı"ya bağlı bir dergi sunmak etrafında oluştu; ikincisi ise yeterince "politik" olmadığı ve bu politik tutumun belirgin ve nereye yöneldiği konusunda belirsizliğin olduğuydu.

Ben ise, böyle düşünmüyordum. Çıkardığımız biçimiyle bir mizah dergisi, yani Diyojen, Türkiye'de en az 5 bin kişiyle buluşabilir diye düşünüyordum.

Örnek tam uymasa da haftalık bir sanat dergisi anlayışıyla hazırlanmış, baş ve köşe yazıları; kapak, orta sayfa ve gündeme ilişkin 3-5 karikatür ve şiirlerle zırhlanmış; hikâye, bant karikatür, çizgi roman, yerli ve yabancı diğer karikatürleri, tefrika anlatılarıyla oluşturulmuş modern, temiz, ferah, okurunu aşağılamayan, okuruna çaba sunan bir mizah dergisinin ülkemizde "okur"larla buluşabileceğini "hayal" etmiştik.

Yine söyleyebilirim: 7. sayıda kapatmak zorunda kaldığımız Diyojen'i okuyacak çok sayıda "okur" var ülkemizde. Asıl güçlük, dağıtım sistemi, paralı reklam yapabilmek önem kazanıyor.

Diyojen'in, ne "yazı"ları, ne de "politik tutum"u Türkiye için çok değildi, azdı bile. Derginin "karar"ı, "duruş"u bu doğrultudaydı. Unutulmuş bir örneği, gerçek anlamda "mizah dergisi" denebilecek bir örneği yeniden gündeme getirmekti amaç.

Yararlanılan kaynak: Dilaver Demirağ, Matbuat Dergisi.

BİR ÇİZGİROMAN

SEDAT ALKAN-NECDET RÜŞTÜ EFE

"Nasrettin Hoca..." 1

"Nasrettin Hoca..." 2

BİR ÇİZGİ USTASI

SEMİH BALCIOĞLU

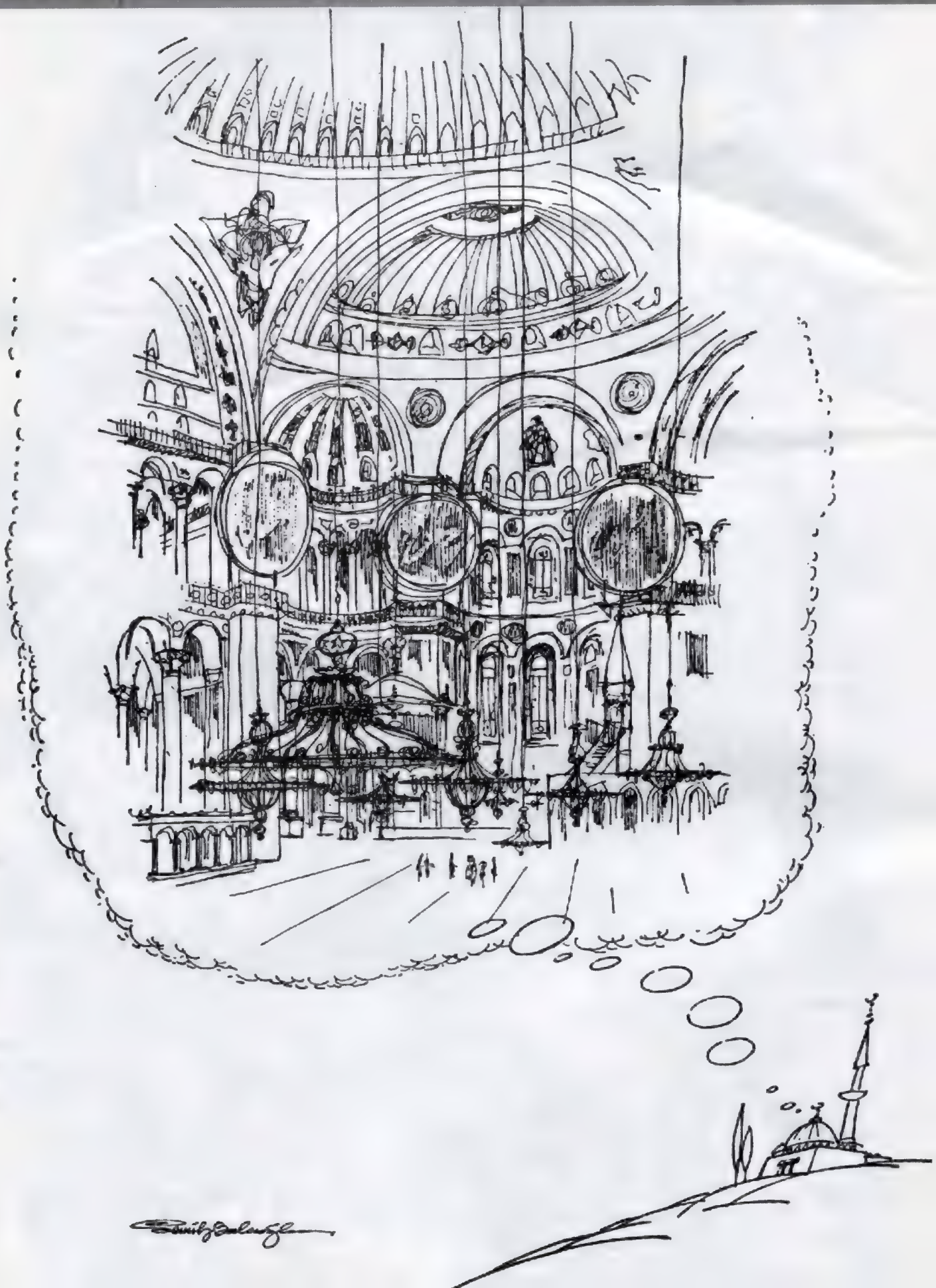

karikatürün de okulu mu olur?

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI KARAMİZAH MERKEZİ AYLIK YAYIN ORGANIDIR

YIL 1
SAYI 13
1999

MİZAH KÜLTÜRÜ

KARA mizah merkezi

"BU DERGİ SİZİNDİR. ALABİLİRSİNİZ!"

KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

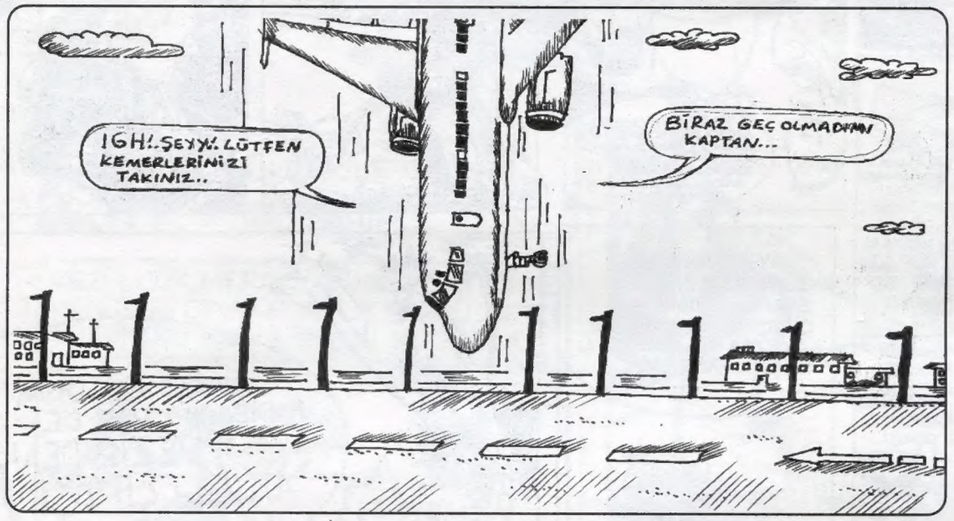

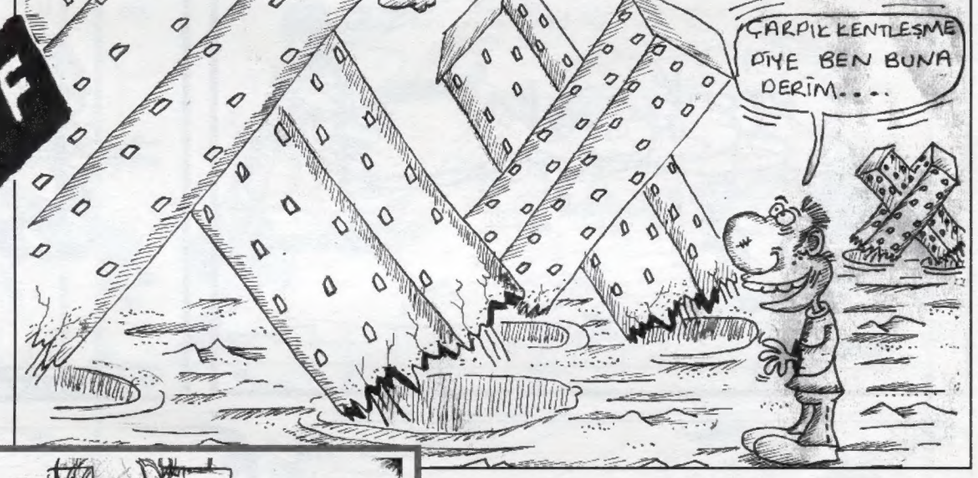

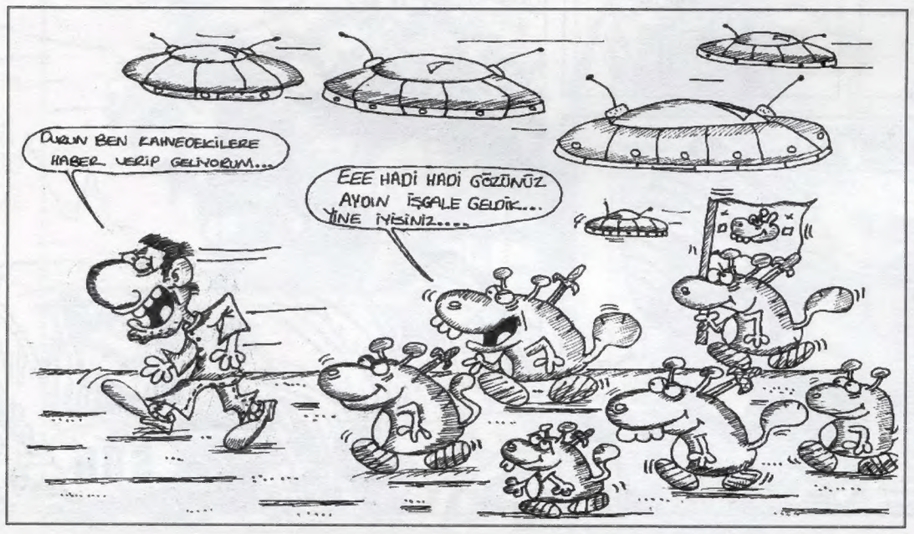

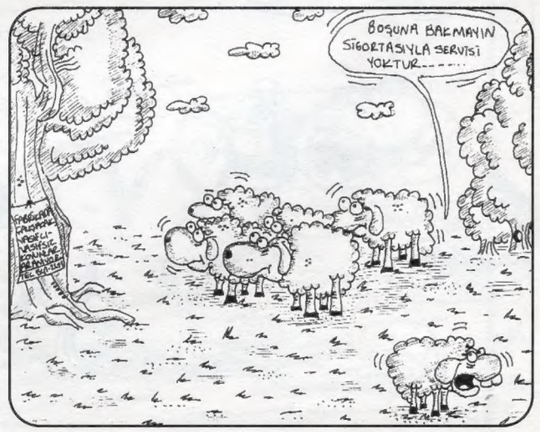

KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

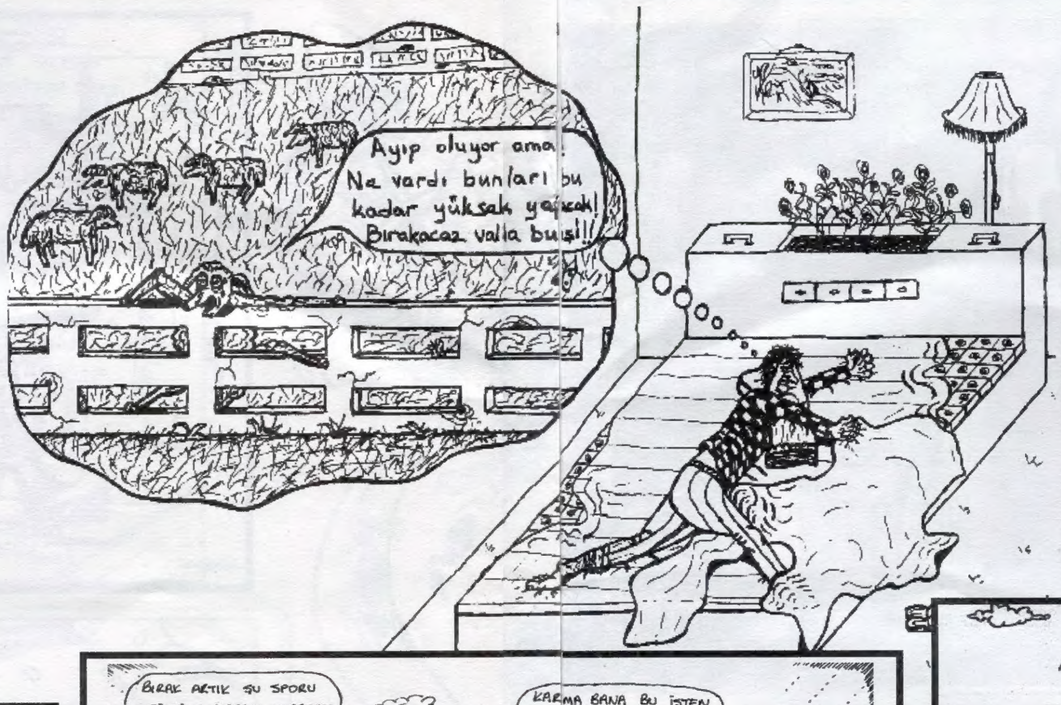

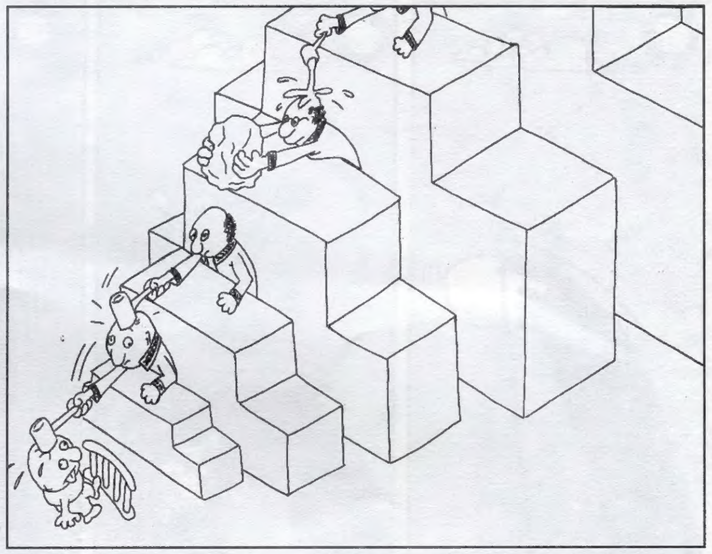

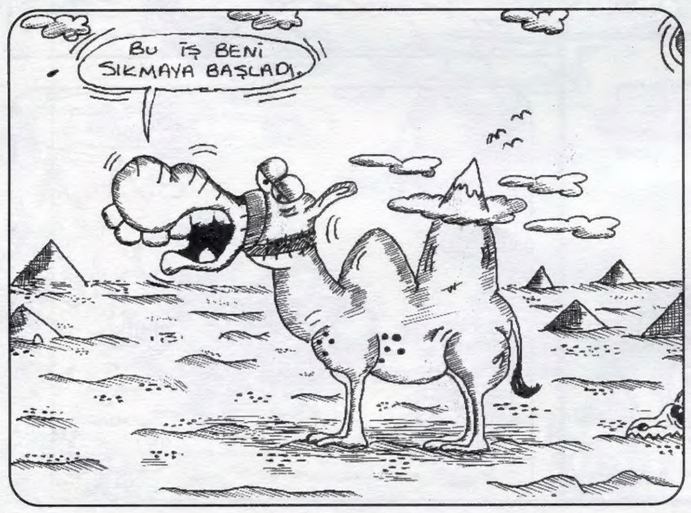

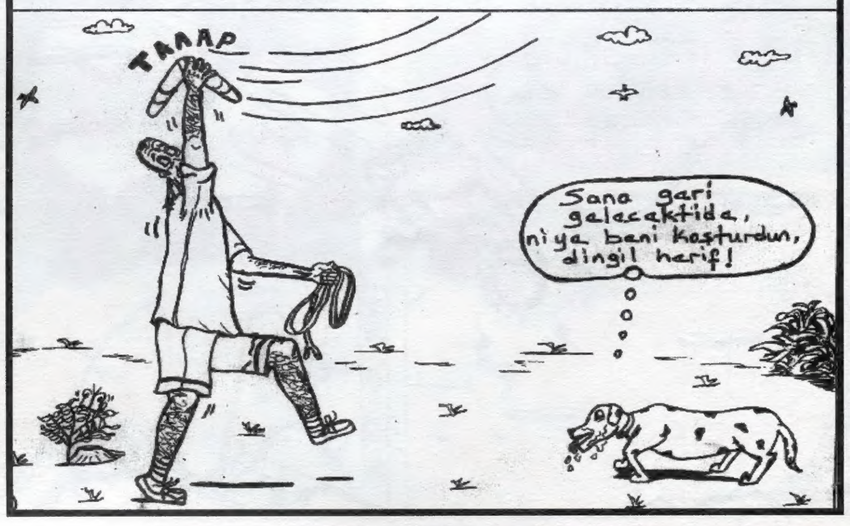
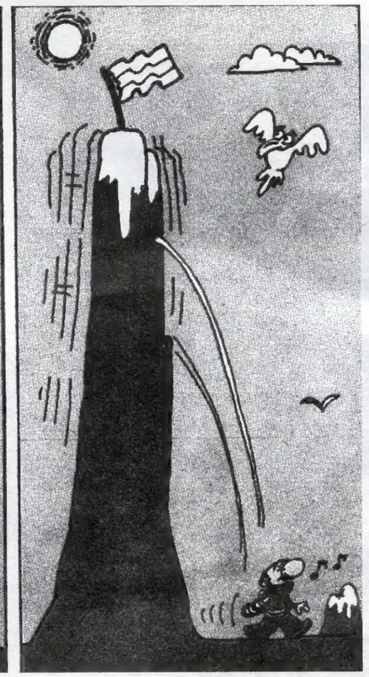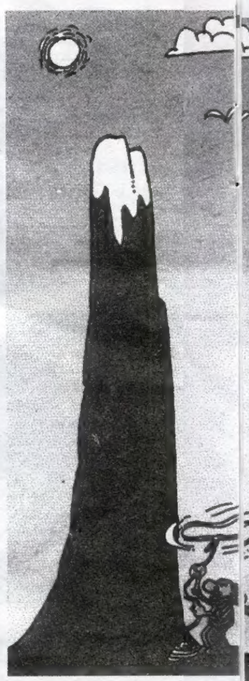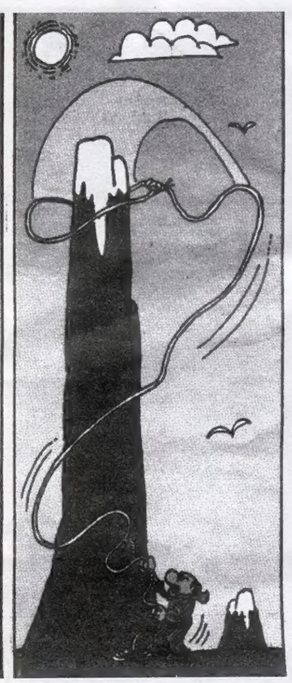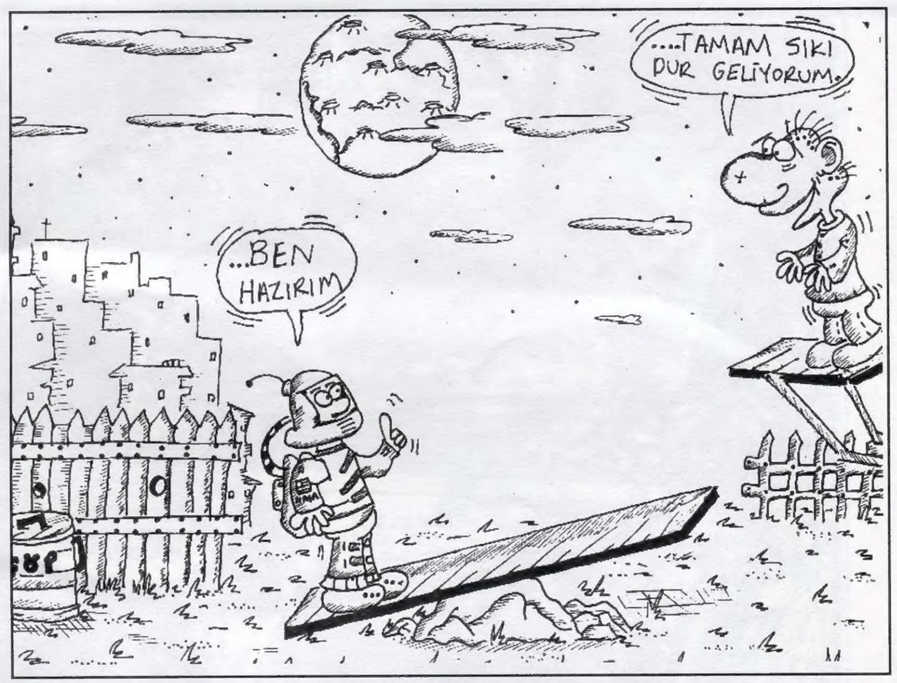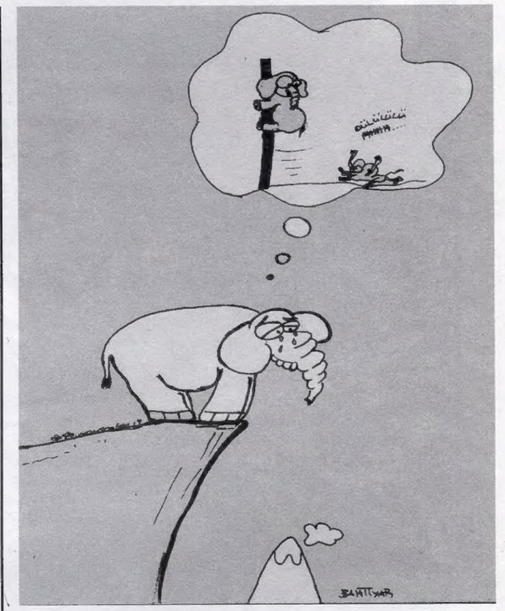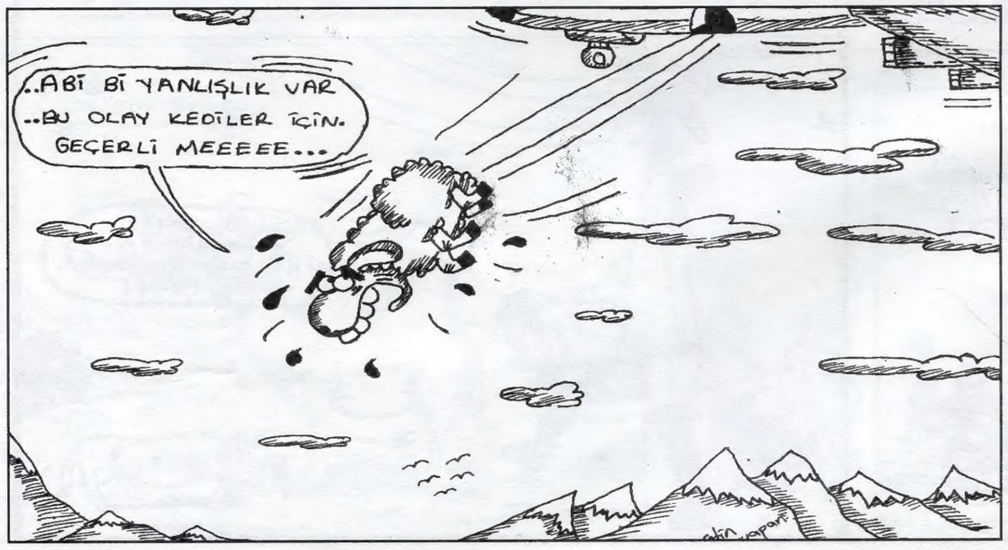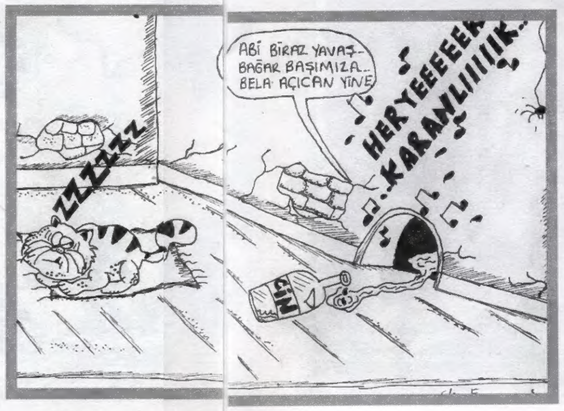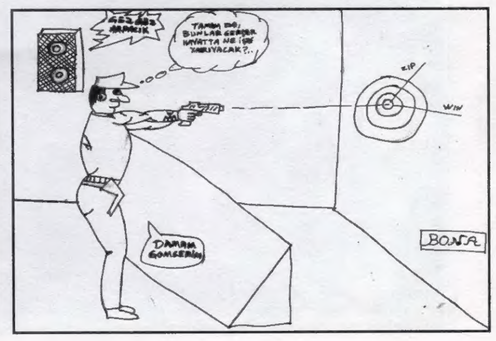
KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI